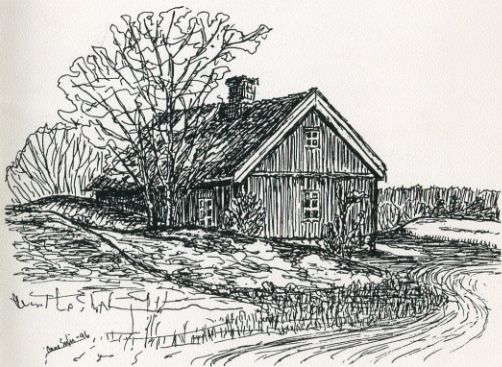

Inga

1996

Årstadsskrift for Varteig Historielag

STYRET I VARTEIG HISTORIELAG 1996:

Kjell Lunde	leder	tlf 69 13 13 03
Ole Brenne	nestleder	tlf 69 89 60 08
May Synnøve S. Pettersen	sekretær	tlf 69 13 16 64
Torbjørn Olsen	kasserer	tlf 69 13 12 06
Inger Marie Brenne	styremedlem	tlf 69 13 15 77

REDAKSJONSKOMITÉ FOR DETTE NUMMER AV "INGA":

Solveig Rød

Hans Erik Pedersen

Synnøve Gundersen

Komitèen har fått hjelp av Øivind Bergerud. Anne Sofie Bergerud har laget forsidetegningen som viser Kultorpstua, en av Varteigs eldste bygninger.

Norske Planter

i

Norsk Jord

Fra:

Vestby Planteskole

1734 Hafslundsøy. Tlf : 69 14 92 37

Åpent: Hverdager: 08:30 - 20:00, Lørdag: 08:30 - 15:00

KJÆRE LESER !

Velkommen til det 12. hefte av "Inga", årstidsskrift for Varteig Historielag. Vi håper at leserne finner interessante artikler og får lære mer om hva som har skjedd i bygda.

I 1994 startet vi en serie med gårdshistorie. I år har vi kommet til Kultorp-gårdene. Samtidig har vi også med en oppfølger, en artikkel om (Nipe)Holmen. Ola Bergby har tatt for seg Bergby-gårdene og de som har bodd der.

Varteig Sparebank ble grunnlagt i 1896, og Arne Bøe har skrevet om bankens historie. I serien om kjente vartinger har vi i år en artikkel om "Museumsbestyrer" Karlsen.

Heftet inneholder også en liten artikkel som forteller at Inga fra Varteig kanskje er mer i vinden enn noensinde. Tilslutt har vi funnet det riktig å ta med en oversikt over alle de artiklene som har vært publisert i disse 12 årene. Det er jo blitt noen!

Tradisjonen tro vil vi oppfordre alle som har kommentarer eller bemerkninger til noen av artiklene, om å ta kontakt med oss i redaksjonskomiteen. Det kan fort "snike" seg inn feil og unøyaktigheter, og ev. slike vil vi gjerne få rettet opp.

Vi oppfordrer også leserne til å tipse oss om stoff, det være seg foreninger som jubilerer eller andre ting.

Østfold fylkes billedarkiv har levert bildene på side 5, 8, 9, 14, 20, 23, 51 og 61. Sparebanken NOR har støttet utgivelsen av dette heftet.

Til sist vil vi få rette en STOR TAKK til våre annonsører! Uten den støtten disse firmaene gir oss, ville Varteig Historielag ikke hatt økonomi til å utgi et slikt tidsskrift. Så, kjære leser, støtt våre sponsorer !

INNHOLDSFORTEGNELSE:

Varteig Sparebank, 100 år	side 4
Kultorp i Varteig, gnr. 3 bnr. 1, 2, 3, 4, 5 og 16	side 27
Bergbygårdene, gnr 51 og 52	side 43
Holmens historie	side 56
"Museumsbestyrer" Karlsen	
Varteigs svar på baron von Munchausen ?	side 61
Gammelt og nytt om Inga fra Varteig	side 68
INGA 1985 - 1995 innholdsfortegnelse	side 70

Varteig Sparebank

Stiftet 1896, 100 år

av

Arne Bøe

Varteig Sparebank ble stiftet 7. juli 1896 og startet sin virksomhet med første "bankdag" 14. september 1896.

På den tiden var det opprettet sparebanker i de fleste byer og bygder i landet.

Dette var imidlertid ikke det første forsøk på å stifte bank i Varteig.

DET FØRSTE FORSØK

I perioden 1883 til 1890 var Jens Jonas Elstrand Jansen sogneprest i Varteig. Han var en fremsynt og dyktig mann som gjorde seg bemerket for sine kunnskaper og allsidighet. Hans arbeide innenfor og utenfor kirken ble kjent langt utenfor Varteigs grenser og mange er de som kjenner han også idag på grunn av det han skrev og hva han sto for. Det nevnes at han kanskje er den betydeligste prest som har virket i Varteig i nyere tid. Ungdomsforeningen ble stiftet i hans tid. Han tok også initiativ til å starte meieri.

Når Varteig skulle starte egen bank var det igjen Jansen som tok initiativet. Han trakk med seg sentrale personer slik han så ofte gjorde det, også i andre sammenhenger og sammenkalte til et møte **13. juli 1886**. Til dette møtet kom ordfører Jon Askersby, kommunekasserer Iver Olsen, ingeniør Gunerius Furuholmen¹ og lensmann Martin Larsen².

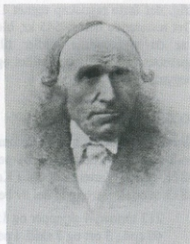
Det ble imidlertid ingen lett vei. De innkalte til et nytt møte 18. august 1886 og 19 innbyggere fra forskjellige kanter av bygda møtte. De mente imidlertid at en bygdas sparebank måtte være en kommunal oppgave og resultatet av møtet ble negativt. Det ble imidlertid en avstemming hvor møtet mot 3 stemmer henstilte til Varteig kommune-

¹ Om Gunerius Furuholmen, se INGA 1993

² Om lensmann Larsen, se INGA 1989

styre å opprette bank og bevilge nødvendige penger til grunnfond. Kommunestyret behandlet saken grundig, men fant det mest riktig å få samlet det lovbestemte grunnfond med midler fra frivillige bidragsyttere.

Ordfører Jon Askersby utferdiget en liste og samlet hele 31 bidragsyttere. Det ble imidlertid små beløp og hele grunnfondet ble kr. 346,- mot det lovbestemte kr. 1.600,-. Saken ble nå stillet i bero både av kommunen og det utvalget som soknepresten fikk istand.

Jon Askersby

BANKENS GRUNNFOND BLE TEGNET

I 1890 var det presteskifte i Varteig og Jansen var syk i en periode. Det ble derfor ingen nye forsøk fra den komiteen som så klart så behovet for egen bank i bygda.

Men behovet for bank ble sterkere utover i 1890 årene. Etter et kommunestyremøte i 1895 ble spørsmålet igjen drøftet. Den endelige og avgjørende beslutning ble egentlig tatt her i en helt uformell samtale mellom kommunestyremedlemmene. De tegnet seg for en grunnfondskapital på ialt 350 kr samme kveld. I tillegg hadde Jansen tegnet seg for 100 kr som sto på konto i Skjeberg Sparebank.

Selv om det lovbestemte grunnfond nå var hevet til 2.000 kr, hadde medlemmene tro på at nå skulle de lykkes. De gikk jo selv i spissen med et ikke ubetydelig beløp. De var også enige om at dersom de ikke lykkes i å nå hele summen, måtte kommunen gå inn og tegne seg for restbeløpet.

Kommunestyremedlemmene bestemte at det nå skulle settes igang en bred tegningskampanje innen bygda. Lensmann Martin Larsen fikk i oppdrag å forestå denne, samle inn pengene og føre regnskap for disse.

Iflg. det førte regnskap tegnet 121 bidragsytere seg for ialt 1.355 kr. Det resterende beløp, 645 kr, ble ytet av Varteig kommune. Med det var de nødvendige midler til et grunnfond for opprettelse av sparebank i Varteig en realitet og arbeidet med å starte banken kunne begynne.

KORNMAGASIN

Kornmagasin var i mange kommuner forløperen til banken. I Varteig hadde vi eget kornmagasin i perioden 1833 til 1863. Tidligere, fra 1811, hadde Varteig sin del i Kornmagasinet i Tune. Ved delingen i 1833 overtok Varteig $\frac{1}{4}$ del av beholdningene og delen ble

212 tønner, 4 skjepper og $15 \frac{2}{3}$ pottor korn og
40 spd., 3 ort og 7 skill. i penger

De forvaltet kornbeholdninger og drev utlån av korn. Det ble beregnet en rente på 12,5 % ved at de krevde tilbake 9 skjepper korn for 8 lånte.

Mange steder stiftet medlemmene i kornmagasinet en bank av den beholdningen som ble igjen etter nedleggelse av kornmagasinene.

Andre steder var de tidligere ute og tok av kornmagasinets overskudd en sum til grunnfond. De opprettet og drev banken ved siden av kornmagasinets virksomhet. Det mest typiske tilfellet var vel i Onsøy hvor det var kornmagasin i 50 år, fra 1813 til 1863. Allerede i 1843, etter 30 års drift var det en kornoverflod som fikk magasinets ledere til å starte bank. De bevilget av sin «overflod, 200 tønne korn» som skulle realiseres og beløbet anvendes til Fond for Sparebanken. Med gaven fulgte en betingelse at «Magasinets Indskytere i Magazinbeholdningen skulle ansees som medlemmer av Sparebanken og erholde sin Bok for Beløbet».

Det er ingen ting som tyder på at noe slikt skjedde i Varteig. Mye tyder på at der var det mange som hadde dårlig økonomi, og kornmagasinet drev videre frem til 1863.

I 1862 ble det i Tune stiftet sparebank, etter at en betydelig beholdning av korn ble realisert. Ved nedleggelsen i Varteig i 1863 skal også tilbudet ha blitt fremsatt av magasinets styre. Det er ikke

kjent hvor mye korn magasinet disponerte, men sikkert nok til å starte bank.

Det skjedde mye i Varteig i 1860 årene. Varteig ble egen kommune i 1861 og fra samme år eget sogn. Det ble en krevende oppgave, ikke minst økonomisk, å bygge opp den nye kommunen til å kunne yte de tjenester som det etter hvert kom krav om.

Det er vel også ting som tyder på at vartingene ikke startet noe nytt uten å tenke seg om. Et eksempel her kan vel være skoleloven av 1860 hvor overgangen fra omgangsskole til fast skole ble trukket opp³. Det ble ingen umiddelbar begeistring og det tok 7 år, med alt fra anmodninger til trusler fremsatt av skoledirektøren, før vedtak om fast skole ble startet.

Det kan også ha vært rent økonomiske grunner til at bank ikke ble opprettet. Først på 1800 tallet var Varteig en liten velstandsbygd med passe store gårder og meget gode skoger. Med flere sagbruk i området var dette et godt utgangspunkt. Men det ble en nedgangstid og midt på 1800 tallet sto det økonomisk dårlig til med mange i Varteig. Det ble da en større etterspørsel etter lån, og de opprettede sparebankene i Rakkestad, Skjeberg, Sarpsborg og senere Tune ble oppsøkt. Dette var sikkert en god løsning.

Det kom imidlertid representanter fra andre sparebanker og brannkasser som ville låne ut penger. Akers Sparebank hadde kommisjonær i Sarpsborg, Spydeberg Sparebank hadde representant i Varteig, og Akershus Brannkasse foretok utlån gjennom sin bestyrer i distriktet. Det som imidlertid var mest uheldig, var de "utenfor bygden boende enkeltpersoner" som gav kortsiktige lån til "en aldeles ublue rente"⁴. Det ble mange gjeldssaker og noen gikk også konkurs som følge av dette. Det ville vært enklere med lån i en lokal bank hvor motivene var å være til for det lokale samfunn.

Når kornmagasinet ble vedtatt nedlagt, i Varteig som i de fleste andre kommuner, kom tilbudet om å starte egen bank fra styret som sikkert så behovet. Selv om byen og bygdene rundt nå hadde hatt bank fra 1844 (Rakkestad), 1847 (Skjeberg) og 1850 (Sarpsborg) var allikevel

³ Om skolen i Varteig, se INGA 1989

⁴ Sitat av lensmann Larsen

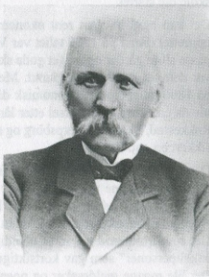
tanken langt fra moden i Varteig. Det var ingen som gikk i spissen og tok ansvar og man lot derfor denne glimrende anledning til å få en bank, gå seg forbi. Beholdningen ble realisert og tilbakeført eierne og det skulle gå 23 år før tanken igjen ble reist av Jansen og hele 33 år før banken ble etablert.

BANKEN BLIR OPPRETTET

Ingeniør Gunerius Furuholmen, som i 1896 ble bygdas ordfører, utarbeidet etter eksempel av Rødenes, Sarpsborg, Skjeberg og Tune Sparebanker, en plan for Varteig Sparebank. Den ble vedtatt av herredsstyret i møte 7. juli 1896 og approbert av regjeringen 25. juli 1896.

Etter planen består forstanderskapet av 15 medlemmer hvorav formannskapets medlemmer er selvskrevne. De øvrige velges blant bidragsyterne.

Det tok lang tid før det ble besluttet å starte egen bank i Varteig. Men når vedtaket først var gjort, kom gjennomføringen utrolig raskt. Det må ha vært ivrige og dyktige personer som var i arbeide. I herredsstyrets møte 12. august ble forstandere valgt. Allerede 18. august ble det første forstanderskapsmøte avholdt. Det kunne ikke være fellesferie på den tid.

Edvard Brusevold

Forstanderskapet foretok alle nødvendige valg i sitt første møte og resultatet ble:

Forstanderskapets ordfører Edvard Brusevold

Forstanderskapets varaordfører Anton Moene

Direktører (styre) Martin Larsen, formann

 Gunerius Furuholmen, viseformann

	Thore Bøe
	Johan Sikkeland
	Ole Kr. Berby
Kontrollkomite	Edvard Brusevold
	Kristian A. Sikkeland
	Ole Hansen Strømnes
Revisorer	Anton Moene
	Edvard Heden

BANKENS FØRSTE DRIFTSÅR 1896

Det ble ikke noen eksplosjon i starten. Men fra første dag og i hele bankens 100 årige historie har forsiktighet, solid drift og krav til lønnsomhet vært fremtredene.

Banken ble ledet av direksjonen, og betjeningen besto av formannen og to direktører sammen med kassereren.

Som bankens første kasserer ble ansatt Edvard Heden. Hans begynnerlønn var 40 kr pr. år som steg til 250 kr pr. år, inntil han i 1911 måtte slutte på grunn av dårlig syn. I 1918 bevilget banken han 200 kr i årlig pensjon. Dette kan tyde på at bankens sosiale holdning var langt før sin tid.

Etter Edvard Heden ble Ole S. Brenne ansatt. Hans begynnerlønn var 250 kr som snart steg til 600 kr pr. år. Direktørene fikk ingen godtgjørelse for sitt arbeide før i 1904. Da ble det fastsatt en godtgjørelse på kr. 1,- pr. dag og i 1917 var den steget til kr. 3,- pr. dag og kr. 4,- for formannen.

Ole S. Brenne

RESULTATLØNN

Det som imidlertid kom i tillegg fra ca. 1911, var en avtale om tantieme. Kassereren og formannen fikk utbetalt 2 % av overskuddet og hver av direktørene fikk 1 %.

Dette har senere ikke vært benyttet i bankvesenet. Nå, 85 år senere, er igjen resultatlønn tema i bank. Stifterne av Varteig Sparebank må ha vært langt før sin tid i sin tanke og handling.

ÅPNINGSTIDER

De første årene var det ikke først og fremst diskusjon om hvilke timer på dagen banken skulle være åpen, men hvilke dager i mnd.

Det startet med kontordag hver 1. og 3. mandag i mnd. på kommunelokalet. Fra 1916 ble dette utvidet med 2. mandag i mnd. på Ise, for så i 1921 også å ha åpent den 4. mandagen i mnd. på kommunelokalet.

Det ble så en meget lang periode med samme åpningstid og hvor styret var med i den daglige drift. Direktørene utførte ikke bare arbeide i bankens åpningstid. Lensmann Martin Larsen uttaler i tidligere beretninger at han selv ikke kunne støtte banken med annet en «småbeløp». Han roser imidlertid tidligere direktør Julius Bergsland idet han ofte gjorde innskudd for å dekke øyeblikkets behov. Likeledes at han medbrakte mange ekspedisjoner fra sin krets i tiden før banken åpnet kontor på Ise.

Julius Bergsland

Vi forstår bedre hvor viktig det var for banken med slike innskudd når vi leser at penger man ønsket å ta ut tidlig på dagen, ofte ikke kunne utbetales før mot slutten av dagen. Dette må være å drive med knapp likviditet. Det hadde imidlertid ingen ting med svak soliditet å gjøre. Det var fordi pengene var plassert i utlån, aksjer og innskudd i andre banker. Kassebeholdningene måtte holdes lave, ikke minst på grunn av sikkerheten. Helt fra starten og frem til 1911 hadde ikke banken noen form for pengeskap. Såvel bankens kasse som dens papirer ble brakt med hjem av formannen og plassert i hans ildsikre skap. Formannen var lensmann Martin Larsen, og skapet står på Småberg den dag i dag.

DET FØRSTE ÅRSOPPGJØR

For å belyse hvor beskjeden starten var, men hvor ansvarsfulle eller pinlig nøyaktig de tillitsvalgte var, hitsettes fra forstanderskapets protokoll:

År 1897 den 5. april sammentrådte Forstanderskapet på kommune-lokalet hvor ordføreren refererte bankens direksjons årsberetning for forige år, samt det fremlagte regnskap i revidert stand, hvorefter ble fattet slik enstemmig desisjon

Inntekter:

Antegnelse nr. 1 bortfaller

Antegnelse nr. 2 renter av Olaus Eriksens innskudd på kr. 11,00 er beregnet med 1 øre formeget i rente, hvilket ble bestemt å fratrekke regnskapet å føre til inntekt neste regnskapsår.

Utgifter:

Antegnelse nr. 3 bortfaller.

Antegnelse nr. 4 angår kassererens lønn som er oppført med kr. 11,73 og skal være kr. 11,85, altså oppført med kr. 0,12 for lite. Beløpet blir å utbetale kassereren mot kvittering og føre til utgift neste regnskap. Kassebeholdningen på kr. 23,75 føres til inntekt neste regnskap.

Ut fra det protokollerte forstår vi at forstanderskapet tok ansvar utover det å drive med overordnede saker og tenke fremtid.

STYREFORMENN

Det har vært få styreformenn i bankens 100 årige historie. De som har innehatt vervet har vist utrolig stor interesse for banken. De fleste kom fra rollen som varaformann og kjente derfor godt til arbeidet fra før. Det var styret, eller direktørene som de riktig het, som har drevet banken sammen med kassereren. Dette pågikk helt frem til slutten på 1960 tallet.

Styreformenn gjennom 100 år:

Martin Larsen	1896 - 1912
Richard Sælid	1913 - 1920
Finn Mathisen	1921 - 1926
Olaf Tonning	1927 - 1936
Henry Gabestad	1937 - 1949
Georg T. Bøe	1950 - 1958
Anders Sælid	1958 - 1970
Einar Brusevold	1971 - 1983
Kåre Lunde	1983 -

Det har vært skiftende tider og ulike utfordringer i de 100 år som banken er drevet. Vi ser av regnskapene at starten var beskjeden og veksten gikk sakte. Innskudds- og fondsutviklingen de første 25 år viser at antall innskytere steg raskt, og soliditeten var god.

År	Antall	Innskudd	Fond
1896	22	7.603	2.028
1897	77	25.408	2.364
1900	157	50.102	3.545
1905	300	79.692	7.958
1910	396	152.844	13.271
1915	457	247.018	26.299
1920	623	447.908	47.103

I 1921 skriver lensmann Martin Larsen, bankens første styreformann og med 17 års funksjonstid:

Banken har ikke hatt nevneverdige tap.

Både ved det stedlige og offentlige tilsyn har både tidligere og nuværende kasserere hatt sine saker og da også kassen i full orden.

Kassereren har opplyst at det i den senere tid har vært mindre med innskudd fra tjenere og hjemmевærende voksne barn, men derimot for Neaskogs krets vedkommende mer fra skolebarn og visstnok på lærerens foranledning. Det ville kanskje vært heldig om de andre bygdens lærere ville gjøre likedan. Det er jo bedre at barna vender seg til sparsommelighet enn at de kjøper slikkerier og kanskje det som verre er: sigaretter og dermed vender seg til å bli røkere.

Læreren var Peder Gresset. Han var også kirkesanger og interesserte seg spesielt for ungdommen og barna i bygda.

Det var viktig for banken at bl.a. **Martin O. Larsen** engasjerte seg. Han var en betrodd og høyt aktet mann. Banken trengte ledere som folket kunne stole på, de skulle jo overlevere sparepengene sine til forvaltning der. Vartingene stolte på Martin O. Larsen, ja flere enn vartingene. Han var lensmann fra 1881 til 1911 og han representerte Venstre på Stortinget i to perioder, 1892 - 1894, og 1907 - 1909. Han var med i kommunestyret i nesten 30 år. Sarpen skrev om han 13. 6.1927, etter at han var død, at "*med han har den lille bygda Varteig mistet sin fører gjennom mange år, og sorgen over dette tap vil føles ennå dypere, fordi han personlig kjente alle og hadde gjort seg så avholdt ved sine mange gode egenskaper, sitt varme hjertelag, sin godgjørenhet og sin ærlighet.*"

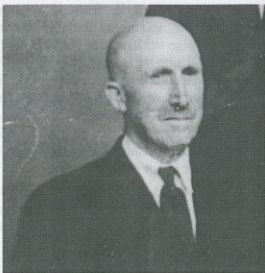
Etter Martin O. Larsen ble **Richard Sælid** valgt til formann. Han var også en personlighet som deltok i det meste i Varteig. Han var herredskasserer fra 1886 og i hele 50 år. Postfører og postekspeditor i 46 år. Drev gården Sælid fra 1894 og var både takstmann og aktiv i menighets- og foreningsliv. Også banken fikk glede av hans arbeide og interesse. Han var med i forstanderskapet fra 1902 til 1939 hvorav formann i periodene 1904 til 1910 og 1922 til 1939. I mellomperioden var han styremedlem i 2 år og styreformann i 8 år.

I 1921 overtok **Finn Mathisen** som formann. De fleste styreformenn kom inn i styret fra forstanderskapet. Finn Mathisen ble imidlertid hentet direkte inn til styret og ble der i 6 år. Etter arbeidet i styret gikk han over til forstanderskapet hvor han deltok i hele 19 år.

Nå overtok **Olaf Tonning** som formann⁵. Han var allerede vel kjent med bankens drift. Han var varaformann over to perioder på tilsammen 11 år og periodene fordelte seg slik at han var varaformann for samtlige tre formenn som hadde virket før han. Han må ha vært vel kvalifisert og svært interessert i banken. Han var med i forstanderskapet fra 1900 til 1935, hele 36 år. I styret var han med fra 1901 til 1909 og fra 1917 til 1936, hvorav han var formann fra 1927 til 1936.

Han kom til Varteig som lærer i 1877 som den første med eksamen fra 2 årig stiftsseminar. Han utførte lærergjeringen i hele 50 år I tillegg til å drive gården Thoreby og senere også Askersby var han aktivt med i politikk og han var overformynder i 31 år.

Etter at Tonning døde, 6.10.1936 overtok **Henry Gabestad** som formann. Han hadde da vært i styret i 14 år hvorav de siste 10 år som varaformann, altså i hele Tonnings formannstid. Gabestad satt som formann i 13 år, frem til og med 1949.

Henry Gabestad

Fra 1950 overtok **Georg Bøe** som formann. Han hadde også lang tjenestetid som styremedlem idet han ble innvalgt i 1927. Han satt som nestformann i hele Gabestads formannstid og fungerte som formann i 9 år, frem til 1958.

Den neste formann var **Anders Sælid**, også han ble rekruttert fra styret hvor han var nestformann. Han kom inn i styret i 1948 og tilhørte gruppen av yngre medlemmer i motsetning til de fleste som er

⁵ Om Olaf Tonning, se INGA 1989

nevnt foran. Han fungerte som formann i 13 år fra 1958 til og med 1970.

Fra 1971 overtok **Einar Brusevold** som formann. Han ble formann for banken i 13 år og ledet styret i de største og vanskeligste sakene i bankens historie. Spørsmål om bankens fremtid, struktur og lokaliteter ble løst i hans formannstid.

Fra 1983 har **Kåre Lunde** vært formann for lokalstyret i Varteig og avdelingens medlem i hovedstyret/distriktsstyret. Han ledet styret i en periode med meget stor vekst og utvikling, men også gjennom tiden med kommunesammenslutning og nedbygging. Han er nå nestformann i distriktsstyret.

EN BANK I VEKST

Det ble en forsiktig, men jevn vekst for banken i ca. 30 år. I 1914 var det imidlertid urolig, og usikkerheten rundt bankene spredte seg. Det ble sendt ut en henstilling fra departementet som dempet situasjonen. For Varteig Sparebank ble året og årene etter fortsatt gode år med vekst og styrking av eget fond. Fra 1925 til 1929 sank forvaltningskapitalen hvert år. Etter en forbigående vekst i 1930 fortsatte bankens forvaltningskapital å synke frem til 1940. Fra 1941 har det, med ubetydelige svingninger, vært en jevn og fin vekst hele tiden.

Det er bemerkelsesverdig at "bankkrisen" på slutten av 1920 årene ikke rokket særlig ved vår bank. Kapitalen sank med 36 % fra 718.117 kr i 1924 til 459.230 kr i 1940. Bankens fond steg i samme periode med hele 75 % fra 73.053 kr til 127.110 kr. Når vi vet at banken tapte noe på innskudd i andre banker som gikk konkurs, må kundene, det vil si vartingene, ha påført banken ubetydelig tap. Det er normalt lett å styre en bank i oppgangstider og vanskelig i nedgangstider. Men ofte gjøres feil i de gode tidene som først slår ut i de dårlige. Her hadde lederene utvist stor grad av forsiktighet både i oppgangstider og nedgangstider. Når en så betydelig nedbygging ikke påførte banken større tap en at egenkapitalen kan bygges opp, handler det om dyktige og ikke minst forsiktige ledere.

DEN FØRSTE MILLIONEN

Det å nå sin første million var også for Varteig Sparebank et mål. Det ble imidlertid en lang vei i oppgang og nedgang. Hele 57 år gikk og først etter årsoppgjøret i 1953 passerte banken sin første million i forvaltningskapital. Men da hadde det også blitt fart i veksten. Etter nye 4 år passerte de 2 mill., etter nye 4 passerte de 3 mill. og etter ytterligere 4 år, i 1970, hele 5 mill. Så gikk det noe roligere oppover til det fra slutten på 1970-tallet igjen ble en sterk vekst. Den flatet ut på ca. 40 mill. rundt 1990 og dette er fortsatt Varteigs andel av den sammensluttete bank.

TJENESTEMENN

Varteig Sparebank ble drevet av den valgte direksjon (styret) sammen med en ansatt. Denne ordning varte i hele 72 år frem til 1.12.1968. Formann møtte hver gang mens de fire styremedlemmene møtte annenhver gang.

Denne ordning hadde både sterke og svake sider. Det var mulig med raske vedtak idet styret var beslutningsdyktige. Det satte imidlertid store krav til medlemmene idet de måtte delta i bankens åpningstid, styremedlemmene annenhver gang og formannen hver gang. Dette måtte være vanskelig å kombinere med annet arbeide.

Den ansatte kassereren ble i praksis også bankens bokholder. Han fikk en dobbeltrolle som kunne være uheldig rent sikkerhetsmessig. Det må imidlertid sies at banken i alle år har hatt rettskafne, arbeidsomme og nøyaktige tjenestemenn som har forvaltet bankens midler på en betryggende måte. Det har vært få ansatte og alle med lang tjeneste i banken.

Kasserere fra starten har vært:

Edv. M. Heden	1896 -	1911	15 år
Ole S. Brenne	1912 -	1944	33 år
Otto Brenne	1945 -	1961	17 år
Hans O. Stamsås	1961 -	1968	7 år
Aasm. Gabestad	1968		
Einar Andersen	1968 -	1973	5 år

Randi Matysiak	1972 -	1994	23 år
Anne Bergerud	1981 -		

I tillegg har flere tjenestegjort i banken etter sammenslutningen med de øvrige sparebankene i distriktet.

De nevnte kassererne har ulik tjenestetid men alle har vært viktige personer for kundene og for bankens vekst.

Det må ha vært i Edv. M. Hedens tid at forholdene i banken var mest sparsommelige. Først i hans siste arbeidsår fikk banken eget brann-sikkert skap. I hele 14 år måtte penger og verdisaker fraktes, mest til Småberg men også til Heden. Det var vekst i innskudd, utlån og bankens fond hvert år i hans funksjonstid.

Lengst ansiennitet av alle fikk **Ole S. Brenne** med hele 33 år. Når vi vet at hans sønn Otto Brenne overtok stillingen og innehadde den i 17 år kan vi trygt si at far og sønn Brenne **var banken**. Med 50 års virke har disse to tjenestegjort i halvparten av bankens levetid. Det i seg selv ville kanskje ikke vært noe å fremheve. Det som imidlertid må bemerkes er at de har tjenestegjort i de vanskeligste tidene bankvesenet har hatt, og som dessverre førte alt for mange banker inn i avvikling og konkurs.

Vi kjenner til at første store bøyg for bankvesenet kom i 1914, men den kom de fleste igjennom. Senere ble slutten av 1920 årene og først på 1930 vanskelige tider. Det utviklet seg en usikkerhet og frykt blant kunder i alle banker. De tok pengene ut av banken for å sikre seg selv. Det var ikke mulig å få innbetalt bankens utlån like fort, og akutt likviditetskrise oppsto for mange banker. Det var ikke dårlige resultater som felte bankene, men mangel på likviditet.

En slik utvikling kunne behandles kun på en måte: **Tillit til banken !** Mange banker klarte å opprette slik tillit og de kom gjennom krisen med vekst. Ikke bare fikk de beholde egne innskudd, men mange kom etter hvert med de pengene som var tatt ut av de bankene som måtte innstille.

Varteig Sparebank med sine valgte tillitsmenn og kasserer Ole S. Brenne maktet den oppgaven. De var utsatt for tap både av innskudd i andre banker og noe på egne utlån, men de førte banken trygt

gjennom de vanskelige årene. De har imidlertid uttalt selv at det var på grunn av at banken i det alt vesentlige hadde gitt lån til bygdas egne innbyggere at det kunne gå bra. Selv om mange hadde det vanskelig også i Varteig, betalte de aller fleste sine lån. De som drev banken kjente sine kunder, det var stor grad av tillit begge veier og kundene satte sin ære i å betale. Det er ingen annen tjenestemann i bankens historie som både har vært med på tider med oppgang og vekst, men som også har fulgt med i motgang og vanskelige tider, som **Ole S. Brenne**.

Da **Otto Brenne** overtok, startet en tid med gjenoppbygging etter krigen, oppgangstider og vekst både i kommunen og blant innbyggerne. Det ble en arbeidsom periode idet banken fortsatte å drive etter de gamle prinsipper med styreformannen og to medlemmer sammen med kasserer. De lykkes med driften, og banken økte til det tre-dobbelte i **Otto Brennes** tid. Men da var det ikke lenger en deltidstilling. Han så klart at banken hadde behov for en ansatt på hel tid og gikk inn for det i 1961. Han fremmet i februar et forslag om endring av ekspedisjons- og arbeidsordningen i banken slik at stillingen ble heldags og med mer ordnet arbeidstid.

Det var imidlertid vanskelig for styret å gå med på forslaget. Selv om banken var tredoblet i størrelse etter krigen, hadde fondet kun steget med 25 %. Det kom av at banken helt fra starten drev etter prinsipp at innskyterne skulle ha best mulig rente, og de som lånte skulle betale minst mulig. Det er et godt prinsipp for kundene, men det kan hindre banken i å utvikle seg slik kundene ønsker og har behov for. Styret avsto derfor saken, og **Otto Brenne** fortsatte sitt bankarbeide i Skjeberg Sparebank hvor han ble ansatt som leder for utlånsavdelingen.

Styret hadde underhånden konferert med vaktmester **Hans O. Stamsås** om å overta kassererstillingen, og han ble ansatt i banken 1.4.1961. Han ble i banken i 7 år. En tid med god vekst og meget gode resultater. Arbeidsbelastningen økte i takt med veksten. Det var fortsatt lite hjelpemidler og alt ble utført manuelt. Det ble derfor stadig mer påtrengende for banken å finne nye løsninger for sin ekspedisjonsordning.

I forstanderskapsmøte 7.12.1964 ble det reist spørsmål om en nyordning for styremedlemmenes tjenestegjøring på kontordagene i banken. Et utvalg på 3 medlemmer, Anders Sælid, formann i styret, Aasmund Gabestad, formann i forstanderskapet og Einar Brusevold, medlem i forstanderskapet, ble valgt. Deres innstilling ble fremlagt for forstanderne 29.3.1965. Forstanderskapet finner forslaget interessant og henstiller til utvalget å arbeide videre med saken samt å søke kontakt med den nyansatte konsulenten for sparebankene i Østfold.

Saken ble deretter stillet i bero inntil forstanderskapsmøte 12.12.1967 da kontrollkomiteen tar saken opp. Det ble igjen nedsatt et utvalg på 3 personer, Julius Berg, Einar Brusevold og Martin Lunde, mangeårig revisor i banken. De fremla sin innstilling for forstanderskapet 26.3.1968 og går inn for at stillingen som kasserer/bokholder deles og at de ansettes i deltidstillinger. Styrets formann skal nå ikke tjenestegjøre som funksjonær, men møte i banken i den utstrekning det er nødvendig. Innstillingen ble enst. vedtatt med det tillegg at formannen møter fast i banken en dag i uken. Ordningen ble satt i kraft fra 1.12.1968.

Imidlertid sa kasserer Hans O. Stamsås opp sin stilling og **Aasm. Gabestad** ble ansatt i hans sted frem til ny administrasjonsordning trådte i kraft.

Fra 1.12.1968 ble bankens styremedlem, **Einar Andersen**, ansatt som kasserer. Han virket i banken frem til 1973 da han ble pensjonist. Den sterke veksten fortsatte i hele hans funksjonstid. Boligutbygging i Varteig, stor etterspørsel etter lån og sterk vekst i

Randi Matysiak

betalingsformidling resulterte også i utvidelse av bankens åpningstid.

Fra 1972 ble **Randi Matysiak** ansatt i banken. Først som assistent med ansvar for bokføring, og fra 1973 som kasserer. Hun ble 23 år i banken og var "banken" for mange kunder. Hun er den som etter Ole S. Brenne har tjenestegjort lengst i banken. I tillegg har hun vært med på en teknologisk utvikling som strekker seg fra kulepenn og protokoller til moderne datakraft. Det er et berg av penger som har passert hennes hender.

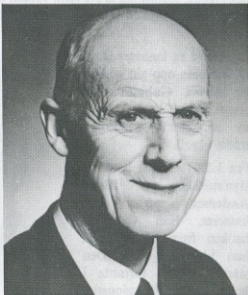
Det ble etter hvert svært mange andre oppgaver som skulle utføres i banken og fra 1981 fikk hun hjelp av en ny medarbeider. Da ble **Anne Bergerud** ansatt, og de drev banken sammen i nesten 14 år avbrutt av noen permisjoner. Anne Bergerud er fortsatt i banken og arbeider ved kontoret i Torvg. i Sarpsborg.

DAGLIG LEDER / BANKSJEFER

Fra endringen i 1968 ble ansvaret for bankens daglig drift gradvis overført fra styret og styrets formann til bokholder/banksjefen.

Asmund Gabestad ble ansatt i stillingen fra 1.12.1968 og nedla et betydelig arbeide i de nesten 13 år han fungerte i stillingen.

Fra 1.1.1981 gikk Åsm. Gabestad av med pensjon og hans etterfølger ble **Arne Bøe** som startet i banken 1.10.1980. Han ble i banken i nesten 10 år da han ble permittert for å tiltre som leder i Skiptvet Sparebank.

Asmund Gabestad

Fra 1990 ble **Asbjørn Løkkeberg** konst.banksjef i Varteig.

EN BANK MED OMSTILLINGSKRAFT

Den våkne leser vil merke at det flere ganger er fremstilt som om banken var tilbakeholdne med endringer. Ja endog at den, når alt lå til rette for endringer, nedsatte en komite for å utrede. Det kan i etterpå-klokskapens lys sies at noen endringer burde kommet før.

Det som ikke må glemmes er imidlertid de små midlene banken brukte til egen drift. Mange er de vartingene som lånte penger billigere i Varteig Sparebank enn i de omliggende banker. Dette har kommet kundene til gode!

Men banken tilpasset seg når det var nødvendig, og de gjennomførte endringene på en god måte.

Vanskeligst var sikkert endringene som kom på 1970-tallet. Boligbyggingen skjøt fart i Varteig og lånebeløpene til et hus steg raskt. Banken møtte på mange problemer i forholdet til Sparebankloven og eget regelverk. Det var faste begrensninger i adgangen til å gi lån til enkeltpersoner. Størrelsen på de samlede lån ble avstemt mot bankens egenkapital. Det var uten betydning at sikkerheten var god. Banken måtte derfor i stadig større grad søke andre banken om deling av lånet (ameta). Det var ingen problem å få slik hjelp, men det ble vanskelig i forhold til bankens prispolitikk og meget tidkrevende rent bokføringsmessig.

Det måtte tas en avgjørelse om banken skulle forbli en liten bygdebank for det "etablerte Varteig", eller om den skulle delta i den utbygging kommunen la grunnlaget for.

FREMSYNTLE LEDERE

Det ble derfor stillet store krav til bankens ledere i den tiden. Forholdene endret seg tilsvarende i Sarpsborgdistriktet og det hadde en tid pågått samtaler om sammenslåing til større enheter.

Det var utredet et "bygdebank-alternativ" med Skjeberg - Tune og Rolvsøy - og Varteig Sparebank. Dette kunne virke som et godt alternativ og ville sikkert gått bra en tid. Det viste seg imidlertid at Tune

og Rolvsøy falt av og gikk mot Fredrikstad. Det ble da naturlig å se på de nærmeste naboene, Sarpsborg, Skjeberg og Varteig Sparebanker.

Fra Varteig var det trioen Julius Berg, formann i forstanderskapet, Einar Brusevold, formann i styret og Aasm. Gabestad som daglig leder, som utgjorde forhandlingsutvalget.

Det var ingen enkel avgjørelse, men ikke minst på grunn av gode forhandlere og et for Varteig usedvanlig godt forhandlingsresultat, ble forslaget om sammenslutning mellom de tre bankene vedtatt også i Varteig. Fusjonen skulle gjennomføres 1.10.1975.

VARTEIG SPAREBANK SAMMENSLUTTET MED SARPSBORG SPAREBANK

Sammenslutningen mellom Sarpsborg, Skjeberg og Varteig Sparebanker ble foretatt etter hovedkontor-modellen. Det vil si at Sarpsborg Sparebank ble hovedkontor, kontorene til Skjeberg Sparebank ble avviklet 2.1.1976 og Varteig Sparebank fortsatte som avdeling under Sarpsborg. Det ble opprettet felles styre og selvstendigheten ble noe redusert.

Bevilgningsfullmakter og tilgang på kapital ble imidlertid betydelig bedre og banken fikk derfor større handlefrihet enn da vi var alene.

Det ble imidlertid en kort periode med denne løsningen. Snart ble kontakt mellom Rakkestad Sparebank og den sammensluttede bank etablert. Det var nå klart at bankene trengte større enheter for å dekke den stadig sterkere etterspørsel og for å møte ny teknologi.

I forhandlingsutvalget markerte igjen Varteigs representanter seg positivt. Det var nå Einar Brusevold fra styret og Aasm. Gabestad som avd.leder som deltok i forhandlingsutvalget. Det ble nå fremsatt et alternativ til hovedkontormodellen. Den gikk ut på at det skulle være tre likestilte avdelinger med egne styrever og en fellesadministrasjon med hovedstyre som overbygg. Dette var en praktisk modell i tilfelle flere skulle slutte seg til banken. Fusjonen ble gjennomført 1.10.1978.

SPAREBANKEN BORG - Varteig Sparebank

Det ble nå valgt lokale utvalg på alle nivåer. Selvstendigheten ble noe forsterket idet lokalstyret hadde større fullmakter enn daglig leder

hadde tidligere. De som forhandlet for Varteig, utførte et meget godt arbeide i utvalget. Videre ble de trukket med i ledelsen av den nye banken. Aasm. Gabestad ble fast medlem av ledergruppen sammen med lederene i Rakkestad og Sarpsborg. Han fikk samme rettigheter og plikter i ledergruppen og banken var også i gavnet likestilt de andre.

For styrets representant Einar Brusevold ble det i tillegg til formannsoppgaver i Varteigs lokalstyre, oppgaver i hovedstyret. Han ble valgt til nestformann i hovedstyret for Sparebanken Borg ved etableringen i 1978 og formann allerede i 1980. Han fikk mange oppgaver i banken og var en tid mer å anse som ansatt enn som tillitsvalgt. Varteigs representanter markerte seg og ble respektert for sine standpunkter

Einar Brusevold

som de i stor grad fikk gjennomslag for. I denne tiden ble stillingen som avdelingsleder utvidet til banksjef.

Det skjedd imidlertid mye lokalt i Varteig også på slutten av 1970 tallet. Kommunens kontorer var spredt og planer om nytt adm. bygg ble utarbeidet. Banken hadde leid 1. etg. på Brunsby hvor teknisk sektor var i 2. etg. Posten hadde kontorer i bestyrerens private bolig.

Det ble vedtatt i kommunen at nytt adm.bygg skulle bygges og post og bank fikk leie nødvendige arealer. Fra banken deltok igjen Einar Brusevold og Aasm. Gabestad for å utarbeide gode løsninger i det arealet banken skulle leie. Alt skulle bygges nytt, og det var mulig å

påvirke planløsningene. De ble påvirket, flere ganger, til beste for banken.

Det er kun i ettertid det er mulig å uttale hvor riktig dette vedtaket var. Fra første dag etter åpningen i august 1980 fikk styret og dets formann **Einar Brusevold** såvel som de ansatte **Randi Matysiak** og **Aasm. Gabestad** oppleve en helt ny tro og tillit til banken. Det var nok ikke mange som før innflyttingen kunne tenke seg at lokalene hadde så stor betydning. Nærhet til en kommune i stadig utbygging, postkontoret vegg i vegg og statens kontorer like ved. Det ble et miljø som utviklet seg positivt helt frem til kommunesammenslutningen 1.1.1992

Da Aasm. Gabestad trakk seg tilbake kort tid før han fylte 70 år overtok Arne Bøe som banksjef i Varteig.

Det ble også endringer i bankstrukturen i denne perioden. Nå ble imidlertid lokalavdelingene mindre berørt idet sammenslutningsmodellen som ble valgt i 1978 ble videreført og har fungert frem til idag. Hovedoppgaven nå var å ivareta Varteigs interesser i de utvalg vi var representert i. I denne perioden var det at Kåre Lunde satt som medlem i hovedstyret og leder av lokalstyret. Det var her alle vedtak ble fattet. Videre deltok Arne Bøe som fast medlem av ledergruppen og en rekke administrative og praktiske ting ble avklart der.

Sparebanken Østfold ble en stor bank og en solid bank. Nå var alle sparebankene i Sarpsborg- og Fredrikstaddistriktene med. Den dekket områdene fra Rakkestad i nord til Hvaler i syd. Det ble også Sparebanken Østfolds oppgave å forberede sammenslutning med ytterligere tre banker i 1990, Moss Sparebank, Hobøl Sparebank og Skiptvet Sparebank. De ble drevet av ledere fra Sparebanken Østfold fra juli 1990 til fusjonsprosedyren var klar 1.12.1990.

Fra august 1990 ble Asbjørn Løkkeberg, regnskapssjef i Sparebanken Østfold, konstituert som banksjef i Varteig. Det ble også en fusjon i hans tid. Denne fusjonen skjedde 1.10.1990 og navnet på banken ble Sparebanken NOR. Nå hadde områdene fått en langt videre ramme. Det var sparebankene i Oslo, Akershus, Østfold, Vestfold, Buskerud og Oppland.

KOMMUNESTRUKTUR

Varteig kommune sørget for at banken ble stiftet i 1896. Dens formannskapsmedlemmer var i starten selvskrevne i forstanderskapet. Kommunen har i all tid vært bankens kunde og også bankens største kunde. Vi har i stor grad fulgt kommunen i valg av banklokale og de fleste år vært leieboere hos kommunen.

Det var derfor ingen stor overraskelse at kommunesammenslutningen i 1992, med tilnærmet nedleggelse av all virksomhet i Varteig, innvirket på besøkene i banken. Det ble ingen flukt fra banken. Tilgang på nye innskudd og nye utlån var større enn det bortfall kommunens kapital representerte. Utviklingen viste imidlertid at når alle andre kontorer ble samlet i Sarpsborg og mange av bankens kunder arbeidet i byen, endret folk vanene.

Det ville vært håpløst for banken om den nå hadde vært en selvstendig bank. Fordelen ved å være en del av Sparebanken NOR var at enhver kunde kunne finne et kontor som passet for seg. I Rakkestad, på Borgen i Sarpsborg eller på Dombås for den saks skyld.

I noen år hadde minibanker og betalingsautomater for kort blitt etablert. Nå skjøt kortbruken fart og senere er ordninger som brevgiro og sist telegiro etablert. Kundene trenger ikke å oppsøke banken så ofte som før. Det meste utføres i automater eller hjemme. Det ble igjen aktuelt å vurdere hvor mange kontorer banken kan opprettholde og hvor kundene lettest kan nå oss. Når også postverket så seg tjent med å legge ned bankens nærmeste nabo, Varteig postkontor, måtte resultatet bli at bankens kontor i Varteig stengte 01 07 1995.

Varteig Sparebank har imidlertid aldri vært kontoret, bygningen eller maskinene.

Varteig Sparebank har vært den institusjon som 121 innbyggere sammen med Varteig kommune startet og som et flertall av innbyggerne benyttet.

Varteig Sparebank har vært de menneskene som er valgt inn i forstanderskap, styre, kontrollkomiteer og revisjon, og som med ubetydelig godtgjørelse arbeidet til beste for banken og de som benyttet den.

Varteig Sparebank har vært de personene som har tjenestegjort gjennom 100 år for sine kunder og som kundene har vært så viktige for.

Varteig Sparebank drives videre i **Sparebanken NOR, Distrikt Sarpsborg** som dekker kommunedelene Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig og nå senest Halden.

SKOBUTIKKEN I SARPSBORG

KJEMPEUTVALG FOR BARN - DAME - HERRE
RIMELIGE PRISER OG RIKTIGE MOTER

JONEID SKO A/S

ST.MARIEGT. 51 1706 SARPSBORG

TLF. 69 15 32 51

SULUSNES PLANTESALG

VARTEIG TLF. 69 13 11 84

(ca 1 km nord for Hasle trafo)

HVERDAGER KL 9 - 21

UTPLANTINGSPLANTER

STAUDER

GRØNNSAKSPLANTER

Kultorp i Varteig, gnr. 3 bnr. 1, 2, 3, 4, 5 og 16

av

Henry Nilsen

Kultorpgårdene ligger inntil fylkesveien mellom Sarpsborg og Varteig kirke. De ligger i et åpent fint landskap og grenser til Glomma.

Iflg. O. Rygh kan gårdsnavnet Kultorp, opprinnelig Kolatorp, forklares av koln, Kul, som siktende til kullbrenning, der har vært på stedet.

I 1397 eide Nicolai-kirken i Borg 2 øresbol i Kultorp. Videre heter det samme år at kirken også eide ytterligere 2 øresbol i gården skjenket av Olav på Dalvin. I 1574-77 skattet gården til Fredrikstad prestebol hva den tidligere hadde skyldt til Sarpsborgs kirker, nemlig 1 hud med bygsel.

Skylden var i 1667 1 hud, i 1838 3 daler og 2 ort, fordelt på 4 bruk, i 1903 6,12 mark fordelt på 5 bruksnummer.

Utsed, avling, husdyrhold, skog:

1667: 5 tønner korn i utsed, 2 hester, 4 fe og 4 sauer holdes, skog til gjerdefang og brenneved.

1723: ¼ t. bl.korn, 4 t. havre, 1 set. hvete, 1 set. lin og hamp i utsed, 7 lass høy avles, 1 ½ hest, 4 fe, 7 sauer og gjeter holdes, skog til brenne.

1865: 156 mål innmark, 45 skpd. høy avles, sår 5/8 t. rug, 1/8 t. hvete, 1 t. bygg, 8-10 t. havre og 9 t. poteter, holder 1 hest, 6 kyr og 4 sauer.

I 1667 utgjorde gården 1 bruk, likeså i 1723, men i 1801 derimot 2 bruk. I første halvdel av 1800-tallet foregikk en ytterlige oppdeling av gården. I 1838 var det 4 brukere, i 1887 og 1903 er oppført 5 bruksnummer, hvorav det ene utgjøres av bruket Kinndalen (bnr 5).

De eldste kjente beboere på Kultorp.

Hans Kulltorp nevnes 1640-60. Hans enke nevnes i 1664. Christen Rasmussen (f. 1618) nevnes 1661-90. Han hadde en sønn, Niels Christensen (f. 1663). I 1667 sees Christen å ha en bror, Ole, boende i "den annen stue" på gården.

Kultorpslektens stamfar Isak (d. 1727)

Fra 1684 nevnes Isak som medbruker på Kultorp. Isak ble stamfar til den senere slekt på Kultorp. Isak døde i 1727. Hans kone døde i 1728. Hennes navn er ukjent. Nåværende eiere av Kultorp er begge etterkommere av Isak som er nevnt som bruker av gården fra 1684. Det kan med sikkerhet fastslås at samme slekt har sittet på gården i over 312 år.

Jens Isaksen (1674-1757), sønn av ovennevnte Isak, nevnes 1720-44. Flere barn: Her nevnes Helge f. 1709 og Isak f. 1728. Jens Isaksen var oppsitter på Kultorp i 1723 iflg. skattematr. av 1723. Eier var Fredrikstad Prestebol. Han var den siste som bygslet Kultorp uoppdelt. Hans sønn Isak Jensen overtok i 1753 ½ gården til bruk.

I følge skattemanntallet av 1762 var Kultorp Benificert. Det var 2 brukere:

Isak Jensen (1728-1787) og Kari Erichsdatter (død 1782)

Tosten Andersen (1727-1803) og Mari Helgesdatter (1735-1824).

Tosten Andersen fikk i 1757 bygselseddel av presten Tambs på ½ hud i Kultorp eller den del som Jens Isaksen hadde brukt før.

Isak Jensen hadde flere barn:

Sønnen Erik Isaksen (1763-1826) overtok bygselen av Kultorp i 1787 etter faren. Selv eide han underbruket Kinndalen av skyld 4 5/24 lpd.

Sønnen Erik Isaksen gift 1790 med Olaug Helgesdtr Skofteby (1755-1823). Barn: Kari f. 1794 og Isak f. 1801.

Ved folketellingen 1.2.1801 var bosatt på Kultorp:

Erik Isaksen, 30 år, med hustru Olaug Helgesdtr, 45 år, og barna Isak, 1 år, og Kari, 7 år. Videre var fam. Tosten Andersen, 72 år, og h. Maria Helgesdtr, 65 år, og deres barn: Ole ug. 38, Arne ug. 34 og Lars ug. 31.

Isak Eriksen (1801-1850) s.a. Erik Isaksen fikk bygsel på Kultorp etter sin far og overtok i 1822 også bruket Kinndalen. Gift med Kirsti Johannesdtr (1794-1861). De hadde 2 døtre og 5 sønner. Av sønnene overtok Jens (1821-1890) Kinndalen og Erik (1830-1918) og

Johannes, f. 1832 overtok Kultorp, idet disse delte gården mellom seg (bnr 1 og 2). Delingen fant sted 16.4.1861, tgl. 3.6.1861.

Bruksnummer 1.

Erik Isaksen (1830-1918) Gbr. og lensearb. kjøpte halve farsegården i 1855 og står i 1865 som eier av 2 o. 20 sk. Gift 1852 med Inger Gulbrandsdtr Sulusnes f. 1829. Barn: Johannes f. 1851, Marte f. 1855, Hans f. 1861, Ole f. 1864, Karen f. 1867, Ludvig f. 1871, Edvard f. 1873.

Ved folketellingen i 1865 og 1875 er Erik Isaksen bosatt på gnr 3, bnr 1 som gbr., selveier, lensearb. Antonius Evensen, f. 1852 står i 1887 og 1903 som eier av bnr 1, da av skyld 1,12 mark. Ved folketellingen 3.12.1900 bor Antonius Evensen med hustru Thea og 4 barn på bnr 1. Han er gbr., selveier og driver rørleggerarbeide for egen regning. Mon tro om han er bygdas første rørlegger?

Kultorp, bnr 1 og 2, eier Kjell Kultorp

5.5.1891 tgl. forpakt.n.kontr. av 2.5.1891 fra Kristian Larsen til Erik Isaksen for denne og nåværende kones levetid på et våningshus med uthus og tomt med den til tomten innhegnede eiendom på gnr 3, bnr 4 mot årlig avgift kr 4. Eiendommen hadde betegnelsen "Haven".

Erik Isaksen var ved folketellingen 3.12.1900 bosatt på gnr 3, bnr 4 Kultorp og sto oppført som tømmerfløter. Bodde med hustru Inger og ug. sønn og tømmerfløter Edvard Eriksen f. 1871.

Julius Johansen f. 1875 i Varteig, s.a. Johan Jensen Lunde og Kultorp (1844-1917) kjøpte 23.6.1904 bnr 1 av skyldmark 1,12 av Antonius Evensen for kr 3.600. Gift 1899 med Inger Marie * Eriksen f. 1875 i Tune. Barn: Einar f. 1899, Johan f. 12. 9.1903, Isak f. 3.3.1906, Margit f. 17.8.1909, Helga f. 25.9.1912.

I skifte etter faren 2.2.1918 ble gnr 3, bnr 2 Kultorp av skyldmark 0,91 overdratt sønnen Julius Johansen for kr. 8.500. Nå er bnr 1 og 2 igjen samlet.

Ved kjøpekontr. av 2.10.1915 selger Hans Olsen sin eiendom gnr 5, bnr 7 Vestgaardløkken av skyld 16 øre til Julius Johansen for kr 2.400. Overdragelsen skjer pr. 1.1.1916.

Johan J. Kultorp f. 12.9.1903, gbr. og snekker. Gift 1933 med Agnes Lunde f. 1909. Johan Kultorp overtok gnr 3, bnr 1 og 2 Kultorp og gnr 5, bnr 7 Vestgård-løkka av skyld mk. 2,19 30.6.1936 fra faren Julius Johansen for kr. 16.000. Barn: Kjell f. 1933 og Bjørg f. 1936.

Erik Isaksen Kultorp

Gnr 3, bnr 1 og 2 i 1942 (NG):

Innm. 80 dekar, prod. skog 250 dekar. Hovedbygning oppf. 1921, fjøs 1913, låve, stall og grisehus 1926. 2 hester, 7 storfe, 4 ungfe, 3 griser.

Garden i 1965 (NG):

Sk.mk. 2,19. D.jord 75 da (leirjord), prod. skog 400 da. - Våningshus bygd 1921, rest. 1946. - 25 høns, 8 minktisper. - Traktor p.bil. - Korn dyrking.

Garden i 1987 (NG):

D. jord 50 da., prod. skog 400 da. - Korn drift.

Eier: Kjell Kultorp, f. 6.12.1933 overtok gnr 3, bnr 1 og 2 og gnr 5, bnr 7 etter foreldrene 8.10.1987. Gift med Bjørg Bergli f. 1939. Barn: Vidar f. 1958 og Anita f. 1962.

Bruksnummer 2.

Johannes Isaksen f. 1832 i Varteig, s.a. Isak Eriksen (1801-1850) overtok den annen halvdel av farsgården i 1855 gnr 3. Han og broren Erik delte gården seg i mellom. Skylddelingen foretatt 16.4.1861, tgl. 3.6.1861. Erik fikk bnr 1 og Johannes bnr 2. Skyld 2 o. 20 sk.

Johannes var gift:

1) i 1852 med Elen M. Gundersdtr Finnestad f. 1823 i Tune, død 1865. Barn: Karen f. 1854, Iver 1857, Gunder 1860, Edvard 1862, Oline 1862.

2) i 1868 med Anne Simensdtr Ørka f. 1818.

Ved folketellingen 1865 er Johannes Isaksen bosatt på bnr 2 som gbr., selveier og lensearb. med hustru Elen og 4 barn.

Johan Jensen Kultorp (1844-1917) s.a. Jens Isaksen (1821-1890) er ved folketellingen 1875 bosatt på bnr 2 som gbr. og lensearb. Gift 1872 med Karoline Jensdtr f. 1853 på Ørka, død 1930. Barn: Johannes f. 1872, Julius 1875, Arne 1877, Marie 1881, Ludvik 1883, Emma 1890, Agnes 1893.

Johan Jensen Kultorp, står som eier av bnr 2 av skyld 0,91 i 1887 og 1903. Ved FT 1900 bosatt med familien på gnr 12, bnr 3 og 9 Lunde nedre som gbr. og arb. ved tømmerlensen. Ved samme FT er sønnen Julius Johansen f. 1870 m/fam. bosatt gnr 12, bnr 4 Brennaas.

Tosten Andersen (1727-1803) fra Rakkestad, gift 1757 med Jens Isaksens sønnedatter Mari Helgesdtr Heden (1735-1824), fikk som tidligere nevnt bygselseddel på ½ hud i Kultorp av presten Tambs.

Arne Torstensen (1767-1820) s.a. Torsten Andersen, fikk i 1798 bygsel på gården etter sin far. I 1798 kjøpte han dessuten 4 lpd. og ¼ set. korns skyld som faren hadde eiet i bruket Kinndalen. Gift 1807 med Oleana Fredriksdtr Småberg (1776-1820). Barn: Fredrik og Torsten f. 1812.

Enken Oleana giftet seg igjen i 1824 med Otter Jensen Nålum (1788-1827) fra Skjeberg. Hun fikk i 1823 regjeringens skjøte på gården (1/2 hud) og ble dermed selveier.

Torsten Arnesen (1812-1878), foregåendes sønn, overtok deretter gården, som han hadde til han i 1878 solgte denne samt en del av Strømnes til svigersønnen Kristian Larsen. Gift 1837 med Ingeborg Evensdtr Brenne (1805-1897). Barn: Marie f. 1841, Oleana 1849. Gården, hvis skyld i 1865 var 1 d. 3o. 12 sk., ble senere delt, i 1903 utgjørende bnr. 3 og 4.

Kultorp bnr 3,4 og 16, eier Gunnar Kultorp

Bruksnummer 3.

Kristian Larsen f. 10.8.1834 i Tune, foregåendes svigersønn gift med Marie Torstensdtr f. 1841, overtok som nevnt svigerfarens andel i Kultorp i 1878 og står i 1903 som eier av bnr 3, da av skyld 1,92 mark, og av bnr 4. Siden har bnr 3 og 4 hatt samme eiere.

Ved FT 3.12.1900 var Kristian Larsen enkem. og gbr., selveier av bnr 3 og 4. Videre bodde sønnen Ludvik Olsen? ug. f. 1871 i Varteig og var gårdbruker på fars jord. Marthe Eriksdtr f. 1855 var husbestyrerinne ug. og Emilie Olsdtr f. 1881 ug. var budeie.

I desember 1928 overtar Inger Marie Gundersen, f. Bergerud f. 18.7.1870, død 26.4.1945, gift med Sigvart Anton Gundersen f. 28.11.1865 i Tune. gnr 3, bnr 3 og 4, samt gnr 4, bnr 16.

Kristian Larsen

Den 4.5.1931 (tgl. 5.6.31) skjøter Inger Gundersen gnr 3, bnr 3 og 4, samt gnr 4, bnr 16 av skyld 1,92 til frk. Emilie Olsen, f. 9.8.1881 for kr. 25.000. Emilie Olsen er d.a. Marthe Eriksen f. 1855. Emilie Olsen forpakter bort gården fra 1937 til sin fetter Ole Eriksen Kultorp, f. 26.7.1903 på Kultorp, død 4.5.1968, s.a. Edvard Eriksen Kultorp, f. 1873 og h. Olava Olsdtr Plommen, f. 1870. Ole E. Kultorp gift 1928 med Hilda Fredriksen f. 4.8.1905. Barn: Inger Johanne f. 1928, Thorbjørn 1929, Erik 1932, Arne 1934, Gunnar 1944.

Garden 1942: Gnr 3, bnr 3, 4 og 16 Kultorp. (NG):

Innm. 75 dekar, prod. skog 370 dekar, slåtte- og beiteland 40 dekar. Hovedsakelig leirjord, litt myrjord og sand. - Hovedbyggn. oppf. 1921,

fjøs, låve og stall 1912. - 2 hester, 7 storfe, 4 ungfe, 3 griser, 35 fjærfe.

Eier: Emilie Olsen Kultorp f. 9.8.1881, d.a. Marte Eriksen. Forpakter: Ole Eriksen Kultorp, f. 26.7.1903.

Ved skjøte av 18.4.1955, tgl. 28.4.55 overdrar Emilie Olsen gnr 3, bnr 3 og 4, samt gnr 4, bnr 16 til Ole Eriksen Kultorp for kr. 31.600, inkl. løsøre kr. 5.000. Ved siden av gardsbruket arbeidet Ole E. Kultorp som karbidarb.

Garden i 1965 (NG):

Sk.mk. 2,99. D.jord 75 da. (leirbl. mold), prod. skog 371 da. - Våningshus rest. 1956. - 1 hest, 5 kyr, 6 ungdyr, 2 griser, 70 høns. - Traktor, v.bil, el.motor.

Eier: Ole Eriksen Kultorp f. 1903.

Den 9.1.1976 skjøter Hilda Kultorp, enken etter Ole Kultorp, død 4.5.1968 gnr 3, bnr 3, 4 og 16 til sønnen Gunnar Kultorp, f. 8.6.1944 for kr. 150.000. Gunnar Kultorp gift 1974 med Marianne Skaar, f. 1948. Barn: Inger-Lise f. 1975, Hilde Kristin 1979, Wenche 1981.

Garden 1987 (NG):

D. jord 75 da., prod. skog 370 da, annen utm. 40 da, skogsveger 400 m - Våningshus bygd 1921, rest. 1956 og 1979-84, påbygd kårbygn. 1976. - Korndrift. - Skurtrester, traktor, p.bil, kaldluft korntørke.

Eier: Gunnar Kultorp, f. 1944.

Bruksnummer 4.

Kristian Larsen f. 10.8.1834 i Tune står i 1903 også som eier av dette bruk. (0,97 mark).

På bnr 4 bodde i 1900 også Erik Isaksen f. 1830 med hustru og sønnen Edvard ug. f. 1871. Far og sønn var begge tømmerfløtere.

Ved FT 1865 og 1875 var Torsten Arnesen m/fam. bosatt som gbr., selveier på bnr 3 og 4. I 1875 bodde også datt. Marie og svigersønnen Kristian Larsen m/fam. her.

Kinndalen.

Kinndalen som nå utgjør bnr 5 under Kultorp har i gammel tid utgjort en egen gård som er nevnt alt i 1397 da den skyldte ½ øretugsbol til

Varteig kirke. Senere, både i 1667 og 1723, er Kinndalen oppført som underbruk under Strømnes i Tune. Fra omkring 1800 synes dette bruket å være inkorporert i Kultorp eller Strømnes. Fra omtrent samme tid nevnes et særskilt bruk søndre Kinndalen, og det er da dette bruket som utgjør det senere bnr 5 under Kultorp.

Kinndalen, bruksnummer 5.

Ole Jensen er den første som nevnes som eier av søndre Kinndalen. I 1785 selger han 4 lpd. og ¼ set. korn til Ole Torstensen, som i 1794 igjen selger til Torsten Andersen Kultorp (1727-1803). Fra nå av ser det ut til at søndre Kinndalen blir regnet som et underbruk av Kultorp. Han solgte i 1798 til sønnen Arne Torstensen (1767-1820). Senere var Isak Eriksen Kultorp (1801-1850) eier.

Ved skiftet etter Isak Eriksen i 1855 ble sønnen Jens Isaksen (1821-1890) eier av bruket Kinndalen (2 o. 20 sk.). Ved FT i 1865 og 1875 bor Jens Isaksen på bnr 5 som gbr. og selveier med familie.

Anders Jensen født 1842 i Varteig, s.a. Jens Isaksen sto som eier av bnr 5 i 1903 (skyldmark 1,20). Gift 1868 med Julie Bolette Jensdtr f. 1846, død før 1900. Barn: Inger Augusta f. 1870, Julius 1872, Bolette Maria 1874, Arnt 1877, Ludvig 1882, Anna 1884, Karoline 1888. Ved FT 1900 var Anders Jensen enkem., gbr. og lensearb., bosatt på gnr 13,2 Ørka. Han eide 13,2 både i 1887 og 1903.

Ved FT 1900 er Markus Eriksen f. 1871 i Skjeberg bosatt på bnr 5 Kinndalen som gbr., selveier og arb. v/tømmerlensen. Sammen med ham bor kona Augusta Andersen f. 1870 i Varteig, og sønnene Edvin f. 1893, Breder f. 1898 og Anders f. 1900. To av sønnene får seg gårder i Odal og flytter dit. Etter farens død leide sønnene bort Kinndalen under krigen. Omkr. 1950 blir gården solgt til Olaf Brenne. Han solgte den videre i 1953 til Ragnar Sundås. Fra omkr. 1982 ble gården overdratt til sønnen Arnfinn Sundås som fortsatt er eier.

Garden 1987 (NG):

D. jord 50 da, annet jordbr. areal 10 da, prod. skog 150 da. Gammelt tømmerhus, rest. 1900 og 1958. (NG) Skyldmark 1,20.

Det blir en nærmere omtale av gnr 3, bnr 5 når det gjelder tiden etter 1900, i et senere nummer av INGA.

Bruksnummer 16.

Dette er et skogstykke som ble frasolgt Strømmes i 1838 da Ole Engebretsen overdro ¼ lpd. til Torsten Arnesen Kultorp. Senere har bnr 16 fulgt eierne av gnr 3, bnr 3 og 4.

ANDRE YRKER SOM ATTÅTNÆRING.

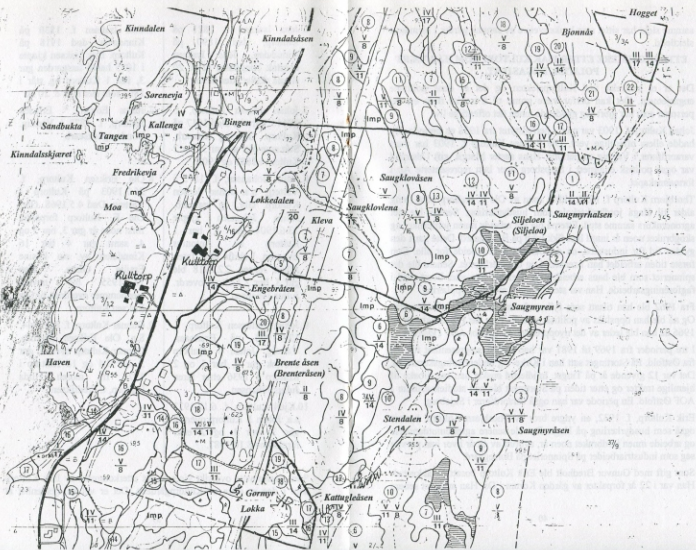
Man legger merke til at brukerne/eierne av gårdene også står oppført i folketellingene 1865, 1875 og 1900 som lensearbeidere eller tømmerfløtere. Som kjent har det gjennom lang tid vært fløting av tømmer i Glomma fra Eidsberg og ned til Opsund. Arbeidet i lensa foregikk om sommeren og ga sikkert en kjærkommen ekstrainntekt til husholdningen. Når man kommer inn på 1900-tallet ser vi at flere blir industriarbeidere og handverkere. Kvinnene er lite nevnt i historiebøker fra tidligere tider. Men det var nok mye arbeid hjemme på gården som falt på kvinnene i tillegg til de rent huslige gjøremål. På denne måten kunne mannen ta lønnet arbeide ved siden av gardsbruket.

SLEKTSREKKEN FRA ISAK KULTORP TIL DAGENS EIERE:

1. Isak Kultorp. Bonde. Isak nevnes 1684-1720. Han ble stamfar til den senere slekt på Kultorp i Varteig. Isak brukte gnr 3 Kultorp. Død 1727 på Kultorp.
2. Jens Isaksen f. 1674, s.a. Isak Kultorp. Død 1757 på Kultorp. Han var den siste som bygslet hele Kultorp uoppdelt. Eier var Fredrikstad Presteboel. I matrikkelutk. 1723 står Jens Isaksen som oppsitter på Kultorp.
3. Isak Jensen f. 1728 i Varteig, død 1787 i Varteig, s.a. Jens Isaksen. Isak Jensen bygslet fra 1753 halve gården Kultorp.
4. Erik Isaksen f. 1763 i Varteig, død 1826 i Varteig, s.a. Isak Jensen. Erik Isaksen overtok bygselen av Kultorp etter faren i 1787. Selv eide han underbruket Kinndalen av skyld 4 5/24 lpd.
5. Isak Eriksen f. 1801, død 1850, s.a. Erik Isaksen Kultorp. Isak Eriksen fikk bygsel på Kultorp etter sin far og overtok i 1822 også bruket Kinndalen.

6. Jens Isaksen f. 1821 på Kultorp, død 1890 på Kinndalen. Jens Isaksen overtok Kinndalen (2 o. 20 sk) på skiftet etter faren.
7. Johan Jensen Kultorp, f. 1844 i Varteig. Død 1917 på Kultorp. Gbr. og lensearb. Står som eier av gnr 3, bnr 2 Kultorp i 1887 og 1903.
8. Julius Johansen, f. 1875 i Varteig, s.a. Johan Jensen Kultorp. Gbr. og lensearb. Julius Johansen kjøpte 23.6.1904 gnr 3, bnr 1 Kultorp av Antonius Evensen. I skifte etter faren Johan Jensen 2.2.1918 ble gnr 3, bnr 2 Kultorp overdr. Julius Johansen.
9. Johan Juliussen Kultorp, f. 12.9.1903 på Brennaas, Varteig. Johan J. Kultorp overtok gnr 3, bnr 1 og 2 Kultorp i 1936 etter faren Julius Johansen.
10. Kjell Kultorp, f. 6.12.1933 s.a. Johan J. Kultorp overtok gnr 3, bnr 1 og 2 etter foreldrene 8.10.1987.
6. Erik Isaksen f. 1830 på Kinndalen, død 1918 på Kultorp. Erik Isaksen kjøpte i 1855 halve farsgården gnr 3, bnr 1 Kultorp og står i 1865 som eier av 2 o. 20 sk.
7. Julius Edvart * Eriksen Kultorp, f. 1873 i Varteig. Bonde og lensearb
8. Ole Eriksen Kultorp, f. 26.7.1903 på Kultorp i Varteig. Død 4.5.1968. Gbr. Ole E. Kultorp forpaktet først noen år gnr 3, bnr 3 og 4 samt gnr 4 bnr 16 Kinndalen av sin kusine Emilie Olsen. Den 18.4.1955 ble nevnte eiendommer overdratt til Ole Eriksen Kultorp.
9. Gunnar Kultorp, f. 8.6.1944. S.a. Ole Eriksen Kultorp. Gunnar Kultorp overtok gnr 3, bnr 3,4 og 16 Kultorp i 1976 fra moren Hilda Kultorp, f. Fredriksen.

Som ovennevnte oversikt viser er det etterkommere av Isak Kultorp som i dag er eiere av Kultorpgårdene. Det er vel en sjeldenhet at

samme slekt har sittet som brukere/eiere av samme gårder i så mange slektledd.

ETTERKOMMERE ETTER ISAK KULTORP SOM HAR VÆRT POLITISK ENGASJERT.

Det er et særtrekk ved Kultorpslekten og det er dens politiske engasjement. Det kan derfor være grunn til å trekke fram en del personer som har gjort seg gjeldende innen det offentlige liv.

Johan Kultorp f. 1903 var med i herredstyret fra 1938 en periode. Og hadde ellers offentlige verv. Ole Eriksen Kultorp f. 1903 har vært varaordfører i Varteig en periode. Hans søster Margit, gift Udstrand var også politisk engasjert i Sarpsborg hvor hun representerte Ap i formannskapet.

Thorbjørn Kultorp f. 1929, eldste sønn av Ole E. Kultorp kom i ung alder til Haga jordbruksskole som husdyrlærling. Senere ble det agronomkurs samme sted. Etterpå ble det arbeide innen jordbruket og skogbruket noen år inntil han fikk jobb på Borregaard. Dette var i den gyldne tid for industrien, da det var lett å få arbeide for alle. Den første tiden arbeidet han i renseriet og tømmerlageret. Senere ble det spinneriet som ble hans arbeidsplass. Her ble han etter hvert med i fagforeningsarbeide. Han var sterkt opptatt av faglig opplæring.

Fra 1962 ble han tilsatt som fylkessekretær i Østfold Arbeiderparti. Og nå ble han oppslukt av politisk arbeide. Han var fylkessekretær til 1966 da han ble leder av det nyopprettede kontor for AOF i Østfold.

I tre perioder fra 1969 til 1981 var han stortingsrepresentant for Ap fra Østfold. På Stortinget satt han i Kirke- og undervisningskomiteen. Det var 12 givende år på Tinget. Imidlertid ønsket han seg tilbake til hjemlige trakter og etter tiden på Stortinget ble han studieinstruktør i AOF Østfold. En periode var han også varaordfører i Skjeberg.

Erik Kultorp, f. 1932, en yngre bror av Thorbjørn Kultorp, havnet også som husdyrlærling på Haga. Det ble senere agronomutdannelse og arbeide innen jordbruket noen år, avbrutt av ett år hvor han prøvde seg som industriarbeider på Spinneriet på Borregaard.

Som gift med Gunvor Bredholt ble Erik Kultorp bosatt i Rakkestad. Han var i 22 år forpakter av gården Korum i Os. Han arbeidet senere

en tid i Forsøksringen i Rakkestad. Erik Kultorp kom med i kommunestyret i Rakkestad i 1968 som representant for Sp. Det var Odd F. Fladstad som var ordfører og Kultorp gikk i en god skole hos ham.

Han kom inn i formannskapet hvor han satt i perioden 1972-80. Han tok så en pause fra kommunestyret en periode hvor han var formann i Teknisk Utvalg.

Fra 1984 har Erik Kultorp vært ordfører i Rakkestad. Han er nå inne i sin 4. periode som ordfører.

BILLEDHUGGEREN GUSTAV VIGELAND (1869-1943) HADDE HYTTE PÅ «HAVEN», KULTORP.

Som en liten kurositet kan vi nevne at vår store billedhugger Gustav Vigeland i sin tid hadde hytte på Kultorp beliggende ned mot Glomma. Her var han i årene 1907 til 1927 sammen med sin modell Inga Syversen. Kan hende kom Vigeland hit til Glommas elvebredd for å søke ro og inspirasjon.

NÅR ULYKKEN ER UTE.

For å illustrere forholdene i Varteig i første halvdel av 1900-tallet kan nevnes at Julius Johansen Kultorp f. 1875 måtte benytte robåten for å komme til lege i Sarpsborg med sin kone Marie den gang hun ble stukket av huggorm. Det var før Nipebrua kom. Kommet til Opsund måtte han bære kona derfra og opp til legen. Så var det å ta fatt på hjemturen på samme vis.

RODDE TØMMERET FRA NÆS I EIDSBERG TIL OPSUND.

Det å være i lensa var en tøff jobb som krevde stor styrke. Erik Isaksen Kultorp f. 1830 var blandt de som var med på å ro fra Næs lense i Eidsberg nedover Glomma til Opsund ved Sarpsborg med tømmeret på slep.

GAMLE STEDSNAVN FRA KULTORP.

Et Delingsmerkebrev avholdt på Kultorp 10. oktober 1842 ble publisert på Januar Månedsting den 13. januar 1843.

Delingsmerkebrevet mellom Tosten Ole Arnesen Kultorp på den ene siden og Isak Eriksen Kultorp (m.p.p.) *betreffende omforenet*

oppgåtte delemerke av den mellom oss utskiftede skog og utmark tilhørende gårdsbruket "Kultorp" i Varteig, av hvilket gårdsbruk førstnevnte for en del (nordre Kultorp) er eier, hvorimot sistnevnte for den andre del (søndre Kultorp) er bygselmann (forpakter).

I delemerkebrevet er nevnt flere stedsnavn på områder i utmarken på Kultorp. Vi nevner disse her. I våre dager hvor gamle navn går i glemmeboken, er det viktig å ta vare på disse: "Saugmyren", "Siljeloen" (Siljeløa?), "Kattugleåsen", "Gørmyr", "Haven".

ERIK ISAKSEN KULTORP SOLGTE BRENNEVIN TIL LENSEFOLKENE OG TØMMERFLØTERNE.

I Spydevolds Varteigbok fortelles det om Erik Isaksen Kultorp, at han solgte ikke så lite brennevin til lensefolkene og tømmerfløterne. Han drev med brenningen helt nede ved elven for at det skulle være lettvinnt med vannet. Kjelen hadde han kjøpt på Moss for 10 daler. Det skal ha foregått fra hjemmet i samme hus "Haven" som Ole E. Kultorp f. 1903 ble født.

Kilder: Olav Spydevold: Varteig en liten bygds historie. Matrikelutkast 1723. Skattemantall 1762. Folketelling 1801, 1865, 1875 og 1900. Pantebøker, kirkebøker. Norske Gardsbruk. Tune Bygdebok. Muntlige opplysninger fra familie.

VARTEIG LANDHANDEL

KRISTIAN LUNDE

Dagligvarebutikk for hele bygda

Gaveartikler m.m.

VELKOMMEN TIL HYGGELEG HANDEL

Bergbygårdene, gnr 51 og 52

av
Ola Bergby

Bergby har fra tidlig i middelalderen vært delt i to gårder. I 1801 besto både søndre og nordre gård av to bruk hver. I matrikkelen fra 1903 var det 14 bruksnummer på søndre og 15 bruksnummer på nordre Bergby.

Det som her er skrevet er tenkt som kildemateriale for slektsforskere og andre lokalhistoriske interesserte. Det er lagt vekt på folket på de enkelte bruk. Som en følge av dette vil artikkelen bestå av mange navn og årstall.

Det utmerkede og store arbeide som Olav Spydevold la ned i sin Varteigbok "En liten bygds historie", ser jeg ingen grunn til å gå nærmere inn i. Det er derfor naturlig å starte ved århundreskiftet 1700-1800. (Bnr 4, 5, 7, 9, 13 og 14 ble omhandlet i "INGA 1995".)

Bergbyhaugen gnr 51, bnr 15

Bergbyhaugen var fra gammelt av husmannsplass under Vestigærn-Bergby bnr 11. Den ble ryddet siste halvdel av 1700-tallet. Marthe Olsdtr f. 1767 Jæren/Bergby, hun ble gift med Cornelius Olsen Elvebråten i mars 1792.

*Familien til Hans Tøger Ellingsen: Bak fra v.: Ole, Anna, Helga og Emilie.
Foran fra v.: Olga, Karen, Tøger og Johan.*

Deres sønn Lars, f. 1795, d. 1885, ble gift i 1828 med Johanne Kristoffersdtr., f. 1804 i Skjeberg. De hadde en datter Olea, f. 1844 og også en sønn. Lars og Johanne var noen av de mange husmannsfolk på Bergbyhaugen.

I 1888 fikk Hans Tøger Ellingsen, f. 1852, d. 1926, skjøte (tinglyst 17.5.95) på bnr 15 og Kallebråten gnr 50, bnr 14 av Hans Olsen Bergby. Kjøpesummen var 1760 kr. Kallebråten hadde Hans Olsen Bergby kjøpt av enken etter Arne Jonsen for 630 spesidaler (tinglyst 6.10.74). Handelen omfattet også Sundhaugen/Smedhaugen som senere kom under Bergsland.

Hans Tøger var fra Jelsnes-Ødegaard gnr 9, bnr 9 i Tune. Han var sønn til Elling Thorbjørnsen f. 1821 og Karen Johannesdtr, f. 1830 i Rakkestad. Deres barn:

Julie	f. 1851	Augusta	f. 1860
Hans Tøger	f. 1852	Anders	f. 1863
Ole Bernt	f. 1856		

Hans Tøger ble gift 12.1.1877 med Karen Elise Andersdtr Sikkeland, f. 1853, d. 1920. Deres barn:

Emilie Marie	1877-1964	g.m. Magnus Fjellbråten
Anna Karoline	1878-1904	g.m. Sigvard Jensen, han reiste til U.S.A
Helga Elise	1885-1960	g.m. Anon Fløvigen
Ole Kristian	1888-1960	g.m. Jenny Toresen
Olga Sofie	1891-1970	g.m. Johannes Johansen
Johan Oskar	1893-1973	g.m. Sofie Andersen Mjørud

De hadde 3 barn til som døde i ung alder.

Johan O. overtok bruket i 1928 (tinglyst 7.4.1928) for 12.000 kr. Noen år før var navnet omgjort fra Bergbyhaugen til Haven. Johan og Sofie hadde en sønn Reidar, f. 1929, d. 1954. Da Reidar døde bare 25 år gammel, ble gården bortleid til Aasmund Gabestad (på gnr 49). Den 12.5.1976 kjøpte Aasmunds sønn Otto og hans kone Astrid f. Kløvstad, Haven og Kallebråten.

Sundhaugen/Smedhaven gnr 51, bnr 10

Bruksnr. 10 oppsto da Even Jensen, f. 1751, d. 1826, i 1817 solgte 2 lpd. til Jon Hansen, f. 1780, d. 1867. Jon kjøpte også Toreløkka av Tore Andersen Gabestad, gnr 49. Jon var gift med Kristine Marie Erlandsdtr, f. 1787, d. 1867.

I 1857 overtok hans sønner Arne f. 1825 og Martin f. 1830. De fikk også en del av Bergbyberget gnr 50, bnr 13 av Inger Kristoffersdtr for 260 spd. (tinglyst 12.10.1855). Det ble senere solgt tilbake til Bergbyberget til Nils Mathisen for 220 spd. (tinglyst 3.3.1874). Arne Johnsens enke, Marie Erlandsdtr Johnsen solgte også Kallebråten og Sundhaugen til Hans Olsen Bergby bnr 11.

På slutten av 1870-åra solgte Hans O. Bergby Sundhaugen/Smedhaven til Lars A. Bergsland for 2600 kr (tinglyst 14.11.1879). Ole Larsen Knatterud gnr 32, bnr 1, kjøpte Bergsland for 18.000 kr og fikk skjøte tinglyst 27.4.1886.

I dag hører Sundhaugen/Smedhaven til Bergsland.

Vestigærn - Bergby, gnr 51, bnr 11

I 1767 kjøpte Ole Torstensen, f. 1746, d. 1786, bnr 11 for 10 lpd av Harald Olsen (tinglyst 12.10.1767). Ole Torstensen kom fra Jaren i Rakkestad og ble gift i juni 1765 med Karen Halvorsdtr, f. 1744, d. 1819. Deres barn var:

Marthe f. juni 1767 g.m. Cornelius Elvebråten gnr 42, bnr 8

Torsten 1769 - 1856 g. første gang i 1800 med Inger Johnsdtr 1774-1801, Brusevold gnr 37, bnr 4

Anne 1771 -

Halvor 1774 -

Ole 1779 -

Marie 1782 - g.m. Anders Aasmundsen f. 1778, gnr 50, bnr 10, de flyttet inn på husmannsplassen Hesthagan.

Inger 1785 -

Torsten Olsen ble neste bruker på bnr 11. Hans første kone, Inger Johnsdtr døde i april 1801. De var barnløse. I 1806 giftet han seg igjen med enke Anne Catrine Johnsdtr, f. 1779, d. 1853, Askersby gnr

34. Han flyttet selv til Askersby og hadde leilendinger på Vestigærn-Bergby. Deres barn:

I Anne Catrine 1807 - 1870 g.m. Ole Torstensen Thoreby 1800 - 1874, gnr 33

Deres barn:

Inger Marie 1834 - g.m. Arne Sandersen Belsby, gnr 35, bnr 3

Lars 1837 - neste bruker på Thoreby

Andrine 1840 - g.m. Lorentz Pedersen Ravneng, Skjeberg

Torsten 1841 -

Karen Olea 1844 - g.m. Johan Johannessen Rognerød, gnr 26, bnr 1

Dorthea 1850 -

Gunhild 1832 - g.m. Elias Amundsen Småberg, gnr 5, bnr 6, Gunhild og Elias dro senere til USA

II Ole Torstensen Askersby Bergby 1811 - 1876
g.m. Inger Olsdtr Skofteby 1815 - 1867, gnr 36, bnr 1

De ble de neste brukere på bnr 11.

Deres barn:

Hans 1843 - 1901 g.m. Birthe Marie Sandersdtr Belsby 1847 - 1891, gnr 35

Anne 1846 - g.m. Anton Andersen Bergsland Kampenes 1844 - 1917, gnr 48

Andrine 1848 - 1904 g.m. Edvard Syversen Brusevold 1850 - 1920, gnr 37

Torsten 1851 - 1888 ugift

III John 1814 - 1892 g.m. Marie Jonsdtr Hauger 1822 - 1895, gnr 10

Deres barn:

Anne 1857 - 1937 g.m. Olaf Tønning 1853 - 1936 fra Stryn

Torsten 1860 - 1888 ugift

Karen Julie 1864 - 1951 ugift

IV	Inger 1816 -	g.m. Arne Øby 1810 - 1881, Skjeberg gnr 60
	Barn:	
	Anton 1860 - 1927	ugift

Side fra Huspostillen til Anders og Anne Maria, se under V på neste side

V	Anders	1819 - 1885	g.m. Anne Marie Toresdtr Gabestad 1817 - 1885, gnr 49, bnr 2
---	--------	-------------	---

Deres barn:

Torsten	1847 - 1917
---------	-------------

Ole	1849 - 1911
-----	-------------

Tore	1852 - 1886
------	-------------

Anne	1854 - 1887
------	-------------

Jens	1856 - 1865
------	-------------

Hans	1859 - 1912
------	-------------

Arne	1862 - 1928
------	-------------

Alle var ugifte.

Som så mange andre steder var det tæring på gården. Tore og Anne døde av sykdommen i 1886 og -87. I huspostillen til Anders og Anne Marie har deres sønn Hans skrevet: *Anne Marie T. Bergby afgået ved døden 16 des. 1885. Anders T. Bergby afgået ved døden 24 des. 1885.*

Torsten Olsen og Anne Catrine delte i 1846 Vestigærn-Bergby mellom sine sønner Ole og Anders. Ole fikk bnr 11 og Anders bnr 12 og dermed oppsto Nordstu Bergby. Brødrene ga for hver sin halvpart av bnr 11 750 spd (kontrakten tinglyst 18.8.1846). John fikk Askersby.

Ole og Inger Torstensen som hadde overtatt bnr 11, kjøpte sammen med Andreas O. Gabestad Bergbyplads Baadstø under gnr 50 for 425 spd (tinglyst 4.3.1856). I 1858 solgte Andreas Olsen sin halvdel av Bergbyplads til Ole Torstensen for 282 spd (tinglyst 6.10.1858). På gården hadde Ole husmenn.

Birthe-Marie og Hans Olsen Bergby

I 1877 overtok Hans Olsen Bergby bnr 11 for 8200 kr (tinglyst 26.2.1880). Han var gift med Birthe Sandersdtr Belsby. Deres barn:

Ole	1870 - 1947	g. 1. g m. Mathea Magdalena Johansen Sikkeland, gnr 42, bnr 3
Inger	1871 - 1971	g.m. Erik Eriksen Haugen f. 1863, gnr 36, bnr 1
Anna	1874 - 1965	g.m. Ole Johansen Klemsdal d. 1934, gnr 38, bnr 1
Sander	1876 -	g.m. Marie Andersen Belsby, Kråkerøy 1877-1920
Andrine Pauline	1878 -	g.m. Enersen (til USA)
Torstein	1880 - 1940	ugift
Arnt Oskar	1883 - 1956	g.m. Olga Alette Mathisen, S.borg
Hartvig	1885 -	g.m. Lovise (til USA)
August	1886 - 1964	g.m. Laura Østvedt, Eidanger
Marie	1889 - 1913	ugift
Inga Bolette	1891 - 1920	g.m. Hilmar Lunde, gnr 12, bnr 1

I 1880-årene fikk Hans O. Bergby store økonomiske problemer. Han var falitt, men fikk hjelp av sin gode venn kjøpmann Mikael Lund i Sarpsborg. Det ble ordnet slik at Ole H. Bergby kunne overta gården etter faren.

Ole H. Bergbys kone Mathea Magdalena fødte deres barn Oluf i juni 1895. Ved fødselen døde Mathea, 21 år gammel, av barselsefeber. Ole giftet seg igjen i 1904 med Inger Olava Larsdtr Bergsland, 1866 - 1937.

I 1917 solgte Torsten og Arne A. Bergby sin del av Vestigærn-Bergby til sin fetters sønn Ole H. Bergby. Slik ble bnr 11 og 12 igjen slått sammen til et bruk slik de var det før 1846. Kjøpesummen var 19.000 kr (tinglyst 27.4.1917).

I 1947 tok Oluf 1895 - 1969 og Valborg Kristensen 1897 - 1951, f. i Sel, over bnr 11 og 12. Deres barn:

Thorbjørn	1920 - 1985	ugift
Knut	1921	g.m. Gunvor Stette fra Møre
Ola	1928	g.m. Solveig Nymark
Gunnar	1934	g.m. Berit Johansen

I 1954 tok Gunnar og Ola over bnr 11 og 12, men ved overenskomst i 1962 overdro Gunnar sin del til Ola. Ola og Solveig sine barn:

Tove Valborg	1953	g.m. Helge Wilhelmsen f. 1953
Steinar	1956	
Terje	1969	

I 1996 driver Terje bnr 11 og 12 som 8. generasjon fra far til sønn.

Framigærn - Bergby bnr 6 og 8

Kristian Olsen, f. 1807, d. 1847, fra Brusevold gnr 37, overtok bnr 8 i 1839, etter at gården hadde gått i handel noen år. Da Kristian døde, ble gården overtatt av hans enke Berthe Olsdtr, f. 1797, d. 1866, ved auksjonskjøpe for 230 spd, datert 3.12.1860 (tinglyst 3.10.1865). Samme år selger Berthe til sin sønn Ole Christiansen for 2000 spd, i handelen inngikk også et skogstykke på Brusevold. Skjøte er datert 30.10.1865.

Ole Kristiansen f. 1836, d. 1920, giftet seg 21.1.1859 med Juliane Olsdtr Gabestad f. 1840, d. 1889. Deres barn:

Karen	mai 1860 - sept. 1897	ugift, jordmor
Oline	juni 1862 -	g.m. Henrik Syversen Småberg
Christian	mars 1864 -	trolig død ung
Lars	mars 1866 - mars 1871	
Olaves	jan. 1868 - mai 1882	
Julius	jan. 1868 - (1947-48?)	utvandret til Australia, ugift
Edvard	jan. 1870 - 1934	g.m. Marianne Larsen, Sarpsborg
Lars	des. 1871 -	g.m. Aurora Kamilla Olga Henriette Gabestad
Bertha	des. 1871 - aug. 1885	
August	mars 1874 - juli 1874	
August	juli 1875 - juli 1885	
Elisabeth Sofie	april 1877 -	drev forretning i Sarpsborg, ugift
Pauline	juni 1879 - mai 1881	
Oskar	okt. 1881 - aug. 1885	
Pauline	1885 - juli 1888	

Ole K. Bergby med 6 av sine 16 barn i 1890. Fra v.: Karen, Elisabeth, Ole, Lars og Oline. Bak: Julius og Edvard

Den 5.9.1889 døde Oles kone Juliane, og 7.12.1890 giftet Ole seg med Inger Marie Andersen Klemsdal f. 1852. Hun var enke etter Johannes Andersen Klemsdal f. 1842, d. 1878. Inger Marie hadde 4 barn med Johannes:

Andrine Mathea	1871 -	g.m. ? Hellsaa, dro til Sarpsborg
Ole	1873 -	g.m. Klara ?, dro til Sarpsborg
Hans	1875	g.m. Nanna Lande, dro til Sarpsborg
Anna	nov. 1877 -	g.m. Julius Iversen Hasle f. 18.1.1877

Julius var født på Hasleødegård. Anna og Julius ble brukere på bnr 6 og 8 fra 1915, se nedenfor.

Ole K. Bergby og Inger Marie fikk en datter, Olga f. 15.3.1894. Hun ble gift med Sigurd Moene, f. 1897.

Bnr 6 ble av Ole Evensen Bergby solgt til Oleana Hansdtr Lindemark i 1840. I 1868 kjøpte Ole K. Bergby på bnr 8 denne tilbake fra Kristian Andersen som hadde giftet seg med enken Oleane Hansdtr. Kjøpesummen var 600 spd (tinglyst 1.9.1868).

I 1911 solgte Ole K. Bergby bnr 6 og 8 til Even Iversen Hasle f. 10.3.1879, for 10.000 kr (tinglyst 8.8.1911). Even var fra Hasleødegård og gift med Helga Kristiansen Lilleng f. 1.1.1879.

Even omkom i en tragisk ulykke ved en kjøretur til Sarpsborg i 1914. Etter dette selger Helga bnr 6-8 til sin svoger Julius Iversen Hasle for den samme sum 10.000 kr, datert 18.5.1915.

Julius og Anna solgte i 1937 bnr 6-8 til Johan Østtorp f. 1907 for kr 29.000 (skjøte av 6.7.1944). Han giftet seg samme år med Astrid Gabestad, f. 1910. Johan er sønn til Justine Anderson f. 1871 i Sverige, d. 1942, og Johannes Johnsen f. 1864, d. 1941 som eide Skrellane. Navnet Østtorp oppsto da Johannes søkte og fikk godkjent å endre navnet i 1921 (tinglyst 12.5.1921).

Astrid og Johan har en datter, Liv Jorun f. 1941. Liv overtok bnr 6-8 i 1973. Hun ble i 1974 gift med Truls Hauge f. 1943 fra Fladberg i Skjeberg. De har to barn: Kåre Johan, f. 1975 og Grethe f. 1977.

Fossenga - Bergby bnr 3

Bnr 3 var et av de bruk som oppstod da Even Jensens gård ble oppdelt først på 1800-tallet.

I 1871 solgte Ole Kristiansen bnr 3 Fossenga til Kristian Olsen, f.1838, d. 1877. Han var sønn av Ole Larsen, f. 1788, d. 1845, og Ingeborg Hansdtr Sætre, f. 1798, d. 1874, fra søndre Bergby, gnr 50, bnr 10. Kristian var gift med Anna Magdalena Johnsdtr, f. 1848, d. 1908, fra Brusevold, gnr 37. De hadde 4 barn:

Julie Bolette	1870 -
Julius	1873 - 1874
Julius	1874 -
Ole	1877 -

Da Kristian døde i 1877, solgte Anna Magdalena bnr 3 til Aleksander Halvorsen, f. 1846 og hans kone Severine Mathea Halstensdtr, f. 1851 som begge kom fra Rakkestad. Deres barn:

Harald Severin	1874 -
Anton Oskar	1876 -
Oline Julie	1879 -
Helmine	1883 -

I 1888 ble Edvard Andersen Bergby, f. 1866, d. 1926, eier av bnr 1,2 og 3 ved auksjonskjøte tinglyst i 1888. Edvard var født på Finstad i Tune. Hans mor var Oline Eriksdtr Finstad som var født i 1842 på Haugen under Skofteby. Hun ble gift med Anders Gundersen Finstad, f. 1825. Edvard ble i 1886 gift med Pauline Andersdtr Sikkeland, f. 1862, d. 1956. De fikk 9 barn som levde opp:

Pauline og Edvard Andersen Bergby

Anders	1886 -	til USA, g. l.g.m. Anna, 2.g.m. Helen, barnløse
Arnt	1886 -	til Skjeberg, g.m. Olga Næss, barnløse
Olava	1888 -	g.m. Sigvart Brusevold
Elise	1890 -	til Nittedal, g.m. Otto Kvigstad
Gunder	1893 -	g.m. Aslaug Klausen
Ole	1895 -	g.m. Helga Nordberg
Einar	1897 -	g.m. Ragna Jakobsen Kjærre. De neste brukere
Karoline	1900 -	til Sarpsborg, g.m. Johannes Næss
Anna	1903 -	til Skjeberg, g.m. Arne Høymyr

Einar og Ragna overtok bnr 3 i 1926 for 29.500 kr (tinglyst 24.9.1926). Deres barn:

Helge	1924	i 1947 g.m. Anna Ovidie O. Isebakke, f.1918 i Askim
Bjarne	1927	i 1949 g.m. Anna Kristine Borge, f. 1923 i Råde
Synnøve	1930	i 1949 g.m. Peder Omar Gundersen, f. 1922 i Tune

Ragnar Eugen 1936 i 1957 g.m. Karin Espești, f. 1936 i Onsøy
Inger 1938 i 1958 g.m. Willy Skogen, f. 1932 i Skjeberg

Ragna solgte som enke etter Einar Berby, bnr 1,2 og 3 til sitt barnebarn Egil A. Berby (skjøte datert 13.4.1977). Han er sønn til hennes eldste sønn Helge.

I siste halvdel av 1800-tallet ble bnr 1,2 og 3 slått sammen til et bruk, Fossenga - Bergby.

Fosbæk bnr 1-2

Fosbæk var fra 1700-tallet husmannsplass under nordre Bergby. Ved den oppdeling som Even Jensen foretok først på 1800-tallet av sin gård, ble Fosbæk selvstendig bruk.

Evens sønn Anders Evensen, f. 1777, d. 1852, fikk skjøte på Fosbæk i 1817. Han giftet seg i 1820 med Ellen Magdalena Magnusdtr, f. 1798.

I 1831 selger Anders til sin svoger Anders Jensen, f. 1804, d. 1877 for 150 spd. (tinglyst 13.7.1831). Anders Jensen giftet seg i 1830 med Berthe Evensdtr, f. 1795, d. 1860.

I 1855 ble Fosbæk delt mellom deres døtre i to bruk. Det heter i skylddelingsforretningen:

Aar 1855 den 20 sept. var undertegnede af Lendsmanden paa Fogdens vegne opnevnte lagrettsmænd samlet paa bruget Fosbæk hos Anders Jensen for at dele bemelte brug i mellem hans tvende døttre i tvende like dele.

Punkt 4

Husbygningene deles saaledes:

Vaaningshuset og stalden samt vedskuret at udgjøre 1te deel og 2de lader med love, 1 fehus og 1 potetskjelder den 2de deel.

Af eiendommen beholt ældste datter Anne Marie den nordre deel af havnen den vestre og i skoven vestre del samt af husebygningene de 2de lader, love fehus og potetskjelder.

Svigersønnen Hans Eriksen beholder av husebygningene vaaningshuset, stalden og kjeldereren.

Forretningen sluttet og underskrevet.

Anders O. Lindemark

Ole Thoreby

Lars O. Knatterud

Ole L. Gabestad

Kontrakten omhandler ellers deler og veier over eiendommen.

Margrethe, f. 1835, som var den yngste av døtrene, fikk bnr 1. Hun var gift med Hans Eriksen, f. 1830, d. 1881. Senere selger de sin del og bosetter seg på Kingsrød gnr 53, bnr 5 med sine barn:

Edvard f. 1855	Anton f. 1864	Ole f. 1872
Karen f. 1859	Marie f. 1868	Arne f. 1874

Anders Brynhildsen tok over Fosbæk bnr 2 etter Anne Marie Andersdtr (tinglyst 7.12.1869). Senere selger Anders Brynhildsen til Kristian Olsen for 700 spd. (datert 26.4.1873). Idag er bnr 1,2 og 3 ett bruk som eies av Egil A. Berby.

BORG PLATEBAR

DU FINNER OSS I

88 I GÅGATA

Hasle Handel

Velkommen til en moderne
nærbutikk med stort vareutvalg

Dagligvarer

Kjøttvarer

Ferskvarer

Lotto

Tippling

Gaver

HOLMENS HISTORIE.

Dette er laget av Geir Thorsnæs, Oslo, i 1965 da det var et slektsstevne på Holmen.

Når Holmen først ble ryddet, er det vanskelig å svare på. Vi vet at den først var husmannsplass under Nipa, og som sådan ble den ryddet en gang på begynnelsen av 1700-tallet. Men den har sikkert før den tid blitt brukt som beiteland e.l. for Nipa. Nipa⁶ på sin side er først nevnt i et diplom fra 1592, og med hensyn til dens grenser henvises til en opptegnelse fra 1559, så av dette vet vi at i alle fall midt på 1500-tallet var gården ryddet. Og Nipa har antagelig helt fra den første tiden gjort bruk av Holmen. Holmen ble solgt ut fra Nipa i 1851, og den dag i dag har da også disse to eiendommene samme gårdsnummer, Nipa gnr 52, brn 1, Holmen gnr 52, bnr 2.

Den siste som bodde på Holmen før det ble solgt i 1851, var en mann ved navn Ole Pedersen. Da han døde, kjøpte lensmann Ole Arnesen bruket av skifteretten, og det første skjøtet på Holmen ble tinglyst 6.12.1851. Denne datoen er således det selvstendige bruket Holmen, eller Nibeholmen som det den gang het, sin stiftelsesdag om en kan bruke et slikt uttrykk.

Før 1851 hadde som nevnt Holmen vært husmannsplass, og dette fremgår da også tydelig av panteregistrene etter 1776. I disse opptrer nemlig ikke Holmen i det hele tatt, derimot er Nipa stadig nevnt, bare med nr, og dette skulle tyde på at det hørte nær til Nipa, men var ikke skilt ut. Før 1776 kan en praktisk talt utelukke muligheten av en egen gård på Holmen; dette har vi i allefall intet belegg for.

Denne lensmannen som kjøpte Holmen, hadde ikke etter det vi i dag kan skjønne, først og fremst tanke for å drive regulært gårdsbruk her. For umiddelbart etter kjøpet går han i gang med utviklingen av et teglverk. Av salgssommene kan vi også slutte oss til en hel del. Lensmann Arnesen kjøpte nemlig Holmen for 200 speciedaler (en spd. = 4 kr) og fem år senere, 10.10.1856, selger han det til Anders Olsen for det femdobbelte, nemlig 1000 spd. Dette skulle tyde på at teglverket gikk godt.

• ⁶ Om Nipa, se INGA 1994 side 20

Det kan ellers være interessant å se hva vi idag i store trekk vet om driften ved teglverket. Antagelig arbeidet her ca. 4 mann på verket i sesongene; dette var iallefall vanlig på teglverkene i Varteig på denne tiden. Forekomstene av leire på Holmen er størst på den sørvestlige delen av øya. Vi finner da også her rester etter den ovnen som ble brukt til brenningen, og store mengder teglstein i vannet vitnet om at her var det teglverket lå. At steinen ligger i vannet, skyldes for en stor del at elven siden den gang er hevet flere meter ved Sarpsfossens oppdemming (1917). Denne ovnen ligger forholdsvis nær vannet av hensyn til transporten av den ferdige steinen. Steinen ble så ført på prammer (lektre) til Glengshølen, og det lever enda en som kan huske å ha vært med på denne steinfrakten.

Rester av brennovnen ved teglverket

Som et lite sidesprang kan nevnes en opptegnelse fra ca. 1815 om at en Christian Nielsen Setre fra Skjebergdalen tjente store penger på vedsalg til teglverket på Holmen, men dette er en forveksling, antagelig med det gamle glassverket på Ise.

Denne Anders Olsen som kjøpte Holmen i 1856, døde kort etter kjøpet, og hans enke Sørine Hansdatter solgte eiendommen den 15.4.1859 til Kristoffer Larsen Spydevold for 900 spd. Kristoffer

Larsen kom til å stå lenge som eier av Holmen, således oppfører matriklene fra både 1886 og 1903 han som eier. Han var 49 år da han overtok eiendommen, men likevel kom han til å drive den i 33 år. I et skifte, tinglyst 1.8.1871, etter hans kone Olava Andersdatter, kan vi referere noen linjer som kan gi oss et bilde av de da eksisterende forhold på Holmen:

"Boets Eiendom Nibeholmen, en Andel af Gaarden Niben, matr. no. 145 i Warthei Præstegjæld, Tune Thinglag, af Skyld 18 Skilling der med paastaaende Huse og tilhørende Teglværk overdrages Stervboenkemanden Christoffer Larsen...."

Fra Holmen idag

Kristoffer Larsen døde i 1892, og hans sønn, født 1836 (hans navn var Ole Kristoffersen og han giftet seg i 1870 med Anne Andersdatter Sameia) overtok ikke gården, og dermed ble gården solgt til Ole Johannessen, og med dette er vi kommet over til vår families tid på Holmen. Dette skjedde i 1893. Dessverre sørget ikke Ole Johannessen for skjøte på eiendommen, og derfor finner vi det rare at matrikkelen for 1903 opererer med Kristoffer Larsen som eier av Holmen på tross av at han døde 11 år før. Dette at Ole Johannessen ikke formelt var

eier av Holmen, førte til at flere steder i panteregisteret står det anmerkninger ved utstedelsen av obligasjoner på eiendommen, at det ikke er hjemmel for disse.

Således ved obligasjon fra Anne Marie Johannessen til Karl Pettersen pålydende 1500 kroner, tinglyst 28.1.1927.

Oppdemningen av Sarpsfossen er også oppført i panteregisteret. Ekspropriasjonen i denne forbindelse ble tinglyst 9.3.1917 og med dette forsvant bl.a. den lille fossen på østsiden av Holmen.

Det var en ulempe at Olaf Holmen som hadde overtatt gården, ikke hadde skjøte på eiendommen. For å få dette, ble ikke skatten betalt, og dermed ble det som beregnet tvangsauksjon på eiendommen. Men Olaf Holmen hadde den plan med dette at hans bud ved auksjonen skulle bli stadfestet, og at han på denne måten endelig, etter at Holmen i 36 år hadde tilhørt familien, skulle få skjøte på eiendommen.

Fra panteregisteret kan siteres:

"Skrivelse fra Olaf Holmen om at han under forutsetning at hans bud ved auktionene 4.11.1929 over den eiendom, stort kr 1700, blir stadfæstet, overtar som personlig skyldner de på eiendommen hvilende heftelser (til Hypothek-banken kr 682 og til Sarpsborg Sparebank kr 1000,-)".

Erklæringen fra Tune Namsrett om at eiendommen ble solgt og at Olaf Holmens bud ble stadfestet, fulgte den 30.11. s.å. Begge deler ble tinglyst 3.12.1929, og etter dette er ikke oppført noen opptegnelser i panteregisteret på Holmen. Det står bare overført til personreg. for Varteig fol. 25.

Og hermed slutter Holmens historie slik vi kan lese den av de offisielle dokumenter i statsarkivet, Varteig bygdebok og matriklene. Men enda finnes selvsagt mye som bare de som har bodd på og ved Holmen kan fortelle om. Dette må her forbigås, men dette er kanskje de viktigste bidrag til belysningen av denne deilige øyas historie.

OVERSIKTER.

Offisielle eiere, dvs. dem som har hatt skjøte på Holmen, 1851 - idag. Datoene er for tinglysning.

Ole Arnesen	1851 (6/12) - 1856 (10/10)	kjøpt for 200 spd
Anders Olsen	1856 (10/10) - 1859 (16/4)	solgt for 1000 spd
(Sørine Hansdatter)		solgt for 900 spd
Kristoffer Larsen	1859 (16/4) - 1929 (3/12)	solgt for 3382 kr*)

Olaf Holmen 1929 (3/12) - i dag

•) Kjøpesummen 1700 kr + 20 bl. på henholdsvis 682 kr og 1000 kr.

Matriklene 1838, 1886, 1903:

1838:	145, 2330	skyld 21 skilling
1886:	Gnr 52, bnr 2	skyld 18 skilling (revidert 35 øre)
1903:	Gnr 52, bnr 2	skyld 35 øre

Data fra panteregisteret ikke nevnt i framstillingen ovenfor (etter 1851):

Obligasjon *Fra Kristoffer Larsen til Pigen Anne Martinsdatter*
1.8.1859 *paalydende 900 spd. Aflæst 7.11.1871 550 spd.*

Obligasjon *Fra Kristoffer Larsen til Hypothekbanken*
paalydende kr. 2000.
Anmerkning om at obl. ikke er innfridd 13/1-1928.

Execution hos Ole Johannesen til Sagfører Grønsand for kr 95,96, thinglyst 24.1.1905. (Anmerkning: Ingen hjemmel).

Utredsel til Varteig sogneprestebede kr 0,27. Thinglyst 25.4.1911.
Ellers er de øvrige bemerkninger i panteregisteret nevnt ovenfor.

REIDAR SKOGEN

TLF. 69 16 68 08

MOBIL 943 08 417

GRAVING
SPREGNING
TRANSPORT

"MUSEUMSBESTYRER" KARLSEN

- Varteigs svar på baron von Munchausen ?

Av Solveig Rød

Vi er vel mange som har hørt og lest de mange fantastiske historier som den tyske baron von Munchausen er opphavet til. Men her i Varteig har vi også hatt en som sto fullt på høyde med Munchausen når det gjaldt fantasi og fortellerglede. De som husker Karlsen, kan fortelle at når han fortalte en av sine utallige historier, så var det med en slik innlevelse at en lett kunne tro at det var selvopplevde sannheter han kom med.

Av fin familie.

Hvem var så denne O. W. Karlsen? Selv skal han ha sagt at han ble født på Trinborg på Hafslundsøya, og at han var i slekt med Bergerudfolkene og andre Varteig-familier. Han snakket ofte med beundring om "sykehusets engel", Magdalena Johnsen*, og mange trodde han var i slekt med henne. Noen har også nevnt at han visstnok skulle være sønn av en sarping de kalte "Svala". Jeg har ikke klart å finne belegg for noe av dette i kirkebøkene. Grunnen til at det har vært flere versjoner av Karlsens opphav, er nok at han selv sa lite eller ingenting om familien sin.

Ut i fra det jeg har klart å finne ut, ble han født i Sarpsborg 13. juli 1893, og fikk i dåpen navnet Oskar Olaf Waldemar Karlsen. (Noen mener at han selv påsto at han også het Fritz,

O. W. Karlsen (1893 - 1975)

* Om M. Johnsen, se Inger Lovise Bergeruds bok: Slegt i øst og vest, side 151.

men det står ikke i kirkeboka). Foreldrene het Karl Olaf Valdemar Andreassen, f. 1864 i Fredrikstad (konfirmert i Tune), og hustru (E)lise Kristine f. Røyem, f. 1861 i Sarpsborg. Faren var først sjømann, senere begynte han å arbeide på Borregaard. Moren var datter av skomakermester Nils Røyem og hustru Lovise Marie Pedersdatter. Det kan virke som Oskars mor hadde giftet seg "under sin stand". Slekten Røyem kan bakover vise til både en overtollbetjent, en kaptein og en stiftsamtmann. Blant Karlsens forfedre og -mødre finner vi også representanter for slektene Dop, Mecklenburg og Balle.

Så det var sant når Karlsen av og til snakket om at han var av fin familie, selv om det nok ikke var helt i overensstemmelse med sannheten når Karlsen selv fortalte: "Under krigen var jeg til sjøs og kom til fremmed land. Der ble jeg gift med datteren til en keiser, og med henne fikk jeg et barn." Det er nemlig ingenting som tyder på at Karlsen noen gang har vært sjømann.

Oskar Karlsens foreldre ble gift i 1888, og de fikk flere barn: Einar f. 12.12.88, Aagot Konstanse f. 11.06.91 (døde som spebarn), Oskar Olaf Waldemar f. 13.07.93, Aagot Konstanse f. 03.06.96, Oskarine Ottilie f. 24.07.97 og Reidar f. 11.12.98. Det er mulig at det kan ha vært flere barn, men det er de jeg har klart å finne i kirkebøkene fram til 1900. I dåpsregistreringen er også familiens bosted oppgitt, og de 2 første barna er født mens familien bodde i Glengsgaten, men Oskar og søsteren, Aagot, er født i Sannesund. Da Oskarine ble født, bodde familien på Reiersmoen, men i 1898 da Reidar ble døpt, hadde de flyttet tilbake til Glengsgaten, til Salomon Nielsens gård.

Bortsatt for fattigvesenets regning.

I folketellinga fra desember 1900 er Oskar Karlsen ført opp under gården Skrællane i Varteig som pleiesønn i forpaktning på Sarpsborg fattigvesens regning. Hvorfor Oskar havnet her i Varteig, har jeg ikke klart å finne ut. Kanskje døde en av foreldrene? Kanskje var familiens økonomi så dårlig at ungene måtte settes bort?

Så vidt jeg vet hadde Karlsen ikke noen tilknytning til Varteig. Han var ikke i familie med de som bodde på Skrællane, og blant dem som

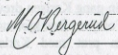
var faddere til han og søsknene, er det bare et navn, Anders Johansen Strømnes, som har "Varteig-preg".

Karlsen bodde noen år på Skrællane (Østtorp), og det er herfra han hadde historien om at han som gjetergutt måtte gå barbeint "året rundt". For å varme seg litt, passet han på når kua gjorde fra seg og stakk bena ned i de varme kurukene!

Siden kom han til gården Skofteby, til Anders Olsen og Mathilde. Hvor lenge han var der, vet jeg ikke, men det var nok ikke så mange årene, for Karlsen ble konfirmert i Svinndal. Der gikk han for presten Johan Wisløff som gjorde et slikt inntrykk på Karlsen at han helt til sine siste dager husket ordrett mye av det presten hadde sagt.

Løsarbeider og vaktmester.

Siden kom han tilbake til Varteig og hadde der forskjellige jobber rundt om på gårdene. Han utførte greit det arbeid han ble satt til, og mente selv at han var spesielt sterk. Det var han nok ikke, men han var myk og spenstig og kunne slå stiftet. En tid var han hos Simen

A t t e s t
Løsarbeider Oskar Karlsen, født 13/7 1893, har ved flere anledninger deltatt i reparasjonsarbeider av huse og redskaper her hos meg, likeledes har han utført endel malerarbeider her. Han har utført disse arbeider til min fulle tilfredshet.
Varteig den 10. juli 1942.

Strømnes, senere bodde han på Sælid. Så jobbet han på Varteig Meieri der han hadde ansvaret for å kjøre melka til Ise. Omkring 1940 flyttet han inn på Museet. Han ville selv ha det til at han var vaktmester, men sannheten er vel at kommunen sørget for gratis bolig på denne måten. Karlsen selv drømte alltid om å kunne kjøpe seg sitt eget hus, men inntektene var så lave at det var problematisk å få nok til "det daglige brød". Karlsen bodde på Museet helt til 1968 da han og kona endelig flyttet til Vestvoll aldershem. Hverken Karlsen eller Asta ville flytte til Vestvoll, og kommunen prøvde i flere år å overtale dem, ja de prøvde sogar å "tvinge" dem ved å holde tilbake den understøttelsen de fikk av kommunen. Men det var forgjeves! I den

tiden kommunen "satt på" pengene, var det mange som stakk til Karlsens noen kroner slik at de klarte seg likevel. Etter en tid måtte kommunen også etterbetale den tilbakeholdte understøttelsen, så enden på visa ble en økonomisk seier for Karlsens.

På Museet henger det nå et fint portrett av O.W. Karlsen, og da noen en gang kommenterte "at det var da et pent bilde", svarte Karlsen kjapt: "Ja, bilder juger ente!"

En tapper krigsmann.

Karlsen fortalte selv at han hadde vært til sjøs under 1. verdenskrig, og da var det en gang han satt i stevnen på båten og "sopte" unna minene.

Også under 2. verdenskrig sto Karlsen for en bragd, i hvertfall etter eget utsagn: En dag like etter den var slutt, stoppet en tilreisende ved Varteig kirke og kom i prat med Karlsen. Fremmedkaren spurte da om det hadde vært mye skyting og sånt i bygda under krigen. Karlsen grep da sjansen og ga fremmedkaren en malerisk beskrivelse av hvordan han selv hadde skutt en tysk soldat like ved kirken, gravd han ned i skogen, men først hadde han tatt støvlene til soldaten, for de var nesten nye!

"Hælle Rakstad stammær fra tatræne."

En gang Karlsen drev og jobbet ved veikanten rett øst for kirken, kom Torbjørn Bø kjørende forbi med hest og vogn. Han stoppet og slo av en prat med Karlsen og spurte bl.a. om Karlsen visste hvor kolerakirkegården lå. Det visste Karlsen, og straks hadde han også følgende historie klar: *"I Varteig herja ikke pesten så ille, der var det bare en to - tre stykker som døde av kolera. Men oppi Rakkestad der hadde det vært fjelt. Der døde de som fluer, og nesten annen hver gård ble stående tom. Men da sola kom om våren, kom det haugevis med tatere til Rakkestad, og da de fikk se alle de fine gårdene som sto tomme, slo de seg ned både her og der. Derfor så stammer halve Rakkestad fra tatere!"*

Karlsen var selvfølgelig også en mester til å gå på jakt; noe følgende historie skulle bevise: *"En dag jeg var borti skauen på jakt, slo jeg to fluer i en smekk. Jeg sikta på en tiur som satt i toppen på et tre, og da*

jeg trakk av, dro jeg børsa så raskt nedover at jeg knepte både tiur'n og en hara som satt ved rota på treet!"

Det hadde nok ikke blitt mye skolegang på Karlsen da han var barn, og selv om han kunne lese litt, hadde han store problemer med skrivinga. Men han hadde en fantastisk hukommelse, og husket alt han hørte. En gang holdt han til og med foredrag om Trysil-Knut i en forening.

Museumsdirektør Karlsen.

Da Karlsen hadde flyttet inn på museet, var det noen som hjalp han med å sette inn annonser for å få seg en dame. De titulerte han som museumsdirektør, og skrev vakre brev til dem som svarte på annonsene. En fin dame kom sogar helt fra Oslo for å besøke museumsdirektøren, men da hun fikk se den halvgamle mannen som sto borte ved skjulet og hogg ved, tversnudde hun.

Det var også slik Karlsen kom i kontakt med Asta som senere ble kona hans. Asta skriver selv: *"En ukjent sendte meg et brev og skrev at han var direktør for et museum med 10.000 i gasje. Jeg trodde alt, 100 prosent, og*

brevene han dikterte og Lunde skrev, ble min store kjærighet, fra 1943 tror jeg - til et par år var gått." Asta kom og fant nok snart ut at ikke alt var slik som beskrevet i brevene, men hun må nok likevel ha funnet noe i denne mannen, for hun flyttet inn på museet hos ham.

Og kanskje så hun dypere enn oss som ler av historiene hans, og på en måte ser Karlsen som bare en enfoldig original. En riktig bygde-

Karlsen og Trofast foran Musèet

original var han, men ville ikke bygda vært fattigere uten? Dessuten var han en flink arbeidskar som fikk gode attester av dem han jobbet for.

Karlsen og Trofast avverger ildebrann.

Karlsen hadde en hund som het Trofast, og de to sto i 1958 for en heldedåd. Vi lar igjen Asta fortelle: *"Karlsen og vesle, krøllete, snehvite Trofast, den vesle hunden, stoppet på veien utenfor ved Bygdehallen en kveld. Hunden ville ikke gå videre tross alt Karlsen gjorde. Så ble K. oppmerksom - for den stirret i en retning hele tiden - og da han gikk bort til vinduet, så han det brant i taket inne. Han fikk varslet straks - og det var i siste liten! Da de kom var hele rommet fullt av røyk, men de kom tidsnok takket være Trofast og Karlsen. Alle papirer, verdisaker og en masse i bank - alt papir for kommunen - kunne gått med - dertil flere hus. Så tenk på vesle Trofast som alle var så sinte på - tross den gjorde aldri noe vondt."*

Karlsen og Asta på verandaen på Vestvoll

På Vestvoll.

I 1968 giftet Karlsen seg med Asta (f. Kirkeng), og paret flyttet da til Vestvoll aldershjem på Ise. De ble viet på kontoret hos presten, og fru Ingolfstad hadde bakt kake for å feire begivenheten. Selv om han nå

var pensjonist, ville han Karlsen gjerne ha noe å gjøre, så Asta og han stelte blomsterbedene på Vestvoll. Asta skriver: *"I mange år vannet vi alle blomstene, men en sommer orket jeg ikke. Jeg så blomstene var ved å visne, men Karlsen begynte å vanne - også da - så måtte jeg hjelpe jeg også. Han ba meg ikke. Taus og stille greide han det."*

21. oktober 1975 sovnet Karlsen stille inn, vel 82 år gammel. Alfild Bergerud, bestyrer ved gamlehjemmet, skrev da bl.a. om han i avisa: *"Oskar Karlsen, Varteig Aldershjem er gått bort. Karlsen har vært bosatt i Varteig det meste av sitt liv, og var kjent i bygda som en særdeles omgjengelig og hyggelig mann. Inntil for få år siden stelte han med hagearbeid og rydding ved aldershjemmet og trivdes godt med å kunne gi en håndsrekning."*

FOREDLET KORN FRA ISE MØLLE

ORIGINALTAPPET FOR DET NORSKE LANDBRUK

Ise Mølle

1730 ISE

TLF. 69 13 21 24

A/B.J.M. KONDITORI
BAKERI ROGLUND
SARPSBORG

GAMMELT OG NYTT OM INGA FRA VARTEIG

av Solveig Rød

Skal Inga fra Varteig snart få den plass i Norgeshistorien som hun fortjener? Det kan nesten se slik ut. Birkebeinerrennet, som har vært arrangert helt siden 1932, er jo til minne om ferden med lille Håkon over fjellet da de måtte rømme for baglerne i 1206. Men i dette løpet har det vel mest vært fokusert på birkebeinerne, og da spesielt på Torstein Skevla og Skjervald Skrukka og deres skiløp med den lille kongssønnen. Så i 1993 tok ei varteigjente, Solveig Sikkeland, initiativet til et skiløp bare for jenter; "Inga-låmi". Her ble Inga satt mer i sentrum.

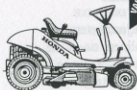
I den 4. årboka om Birkebeinerrennet (utgitt 1995) kom så endelig en 6 siders artikkel om Inga-kongsmor (illustrasjonen nedenfor er fra denne artikkelen). Vi vet også at Inga er blitt funnet verdig til å være hovedemme for et av foredragene i serien om "Positiv identitet for Sarpsborg" som kulturkontoret har dratt i gang.

Fra tidligere har vi 2 bøker der Inga er hovedpersonen: Vetle Vislies "Inga frå Varteig" og Arne Sandems "Ingasagni".

Siste nytt på Inga-fronten er at en amerikansk dame, Diane C. Carlson, samler stoff for å lage en opera om Inga. Fru Carlson var like før påske -96 i Lillehammer, og hun besøkte da også Varteig for å se stedet der Inga kom fra og for å samle mer bakgrunnsstoff. Hun fortalte meg at hennes interesse for Inga skyldtes et pussig sammentreff: For flere år siden hadde hun malt et bilde av et vikingskip og var på utkikk etter en passende ramme til dette bildet. På et "loppemarked" hadde hun kommet over et nedstøvet bilde med en flott treramme. Det kjøpte hun. Før hun tok bildet ut av rammen, fikk hun for seg at hun skulle rense det for å se hva det forestilte. Fram kom et bilde av 2 "vikinger" på ski med et lite barn bak skjoldet. Hun ble nysgjerrig på hva som var bakgrunnen for dette motivet, og henvendte seg bl. a. til foreningen "Sons of Norway". Der fikk hun etterhvert vite at bildet, som var tegnet av K. Bergslie, forestilte birkebeinerne og Håkon Håkonsson, og slik fikk hun høre historien om Inga fra Varteig. Siden har hun lest og samlet stoff, og er nå kommet så langt at det meste av musikken er klar.

Så da hun dro tilbake til USA, var det for å legge siste hånd på teksten, samt å ta fatt på jobben med å få noen til å sette penger i dette operaprojektet. Vi får håpe hun klarer det, og at det, slik hun fortalte, kan få sin Norgespremiere på Lillehammer om en 2-3 år.

SENTER

LANDBRUKSVERKSTED A/S

Iseveien, 1740 Borgenhaugen
tlf 69163302 69166336

Leverer også JONSERED og STIHL motorsager

INGA 1985 - 1995 INNHOLDSFORTEGNELSE:

INGA 1985 :

Varteig ved århundreskiftet
folketælling for Norge 3.
december 1900, Varteig herred

INGA 1986 :

Varteig fra gamle dage. Erindring
av Rikard A. Sælid
Skibakker i Varteig.
Torvmyrer i Varteig.
"Klang". Om den oppløste
musikkforening.
"Her han livet gav for folk og
land --".

Om monumentet over Oluf Davidsen
Ulvetangen

Varteig herredstyre og
formannskap i 1886.

INGA 1987 :

Intervju med en 100-åring.
(Abigael Ingrid Sikkeland)
Varteigs første bygdedag,
16.sept. 1917.
Varteig Bygdelag stiftet 1917.
Valgkuppet i Varteig 1931.
Glimt fra kristenlivet i
Ovaskogs.
Juletreffest på "Varden".
Varteig herredstyre og
formannskap 1887.

INGA 1988 :

Hilmar Handelsby, Varteigs
kunstmaler.
Folketelling fra 1875.

INGA 1989 :

Skolen 250 år.
Skolebygninger i Varteig.
Sentralskole i Varteig.
Skoleminner.
Noen lærerportretter.
(Peder Mørkeset, Anna Oland, Inga og
Olav Kjærland, Olaf Tønning)
Lærere i Varteig etter krigen.
Juletradisjoner og juleskikker i
Varteig.
Varteig Sanitetsforening.
Lensmann M. Larsen.
Et 30-års minne. Fra åpningen av
sentralskolen.

INGA 1990 :

Ole Gressløs.
Barndomsminner. Anton Kingsrød.
Stall ved Varteig kirke.
Mil.org.'s virksomhet i
distriktene rundt Ise.
Mil.org. - 40 år etter.
"En Skoleholders Bøn."
Torvspade og torvstrøriver.
Varteig Blindesaksforening.
Foreningsvirksomhet Ovaskogs.

INGA 1991 :

Varteig. Dikt av O.E.
Naturskjønnheten ved
Furuholmen. Dikt av O.E.
Bygdeborg-Natur og Kultur-
borger i Varteig.
Da Varteig I.F. vant sin første
lagpokal i fotball.

Vei fra Varteig kirke over til
Hafslundsøy.
Brenntorv.
De kongelige sager på Ise.
Ole Gressløg og andre historier.
Ny bygdebok, intervju med
forfatteren Martin Dehli.
Varteigstoff i avisene.

INGA 1992 :

Folketelling for 1865, Varteig
herred.

INGA 1993 :

Gunerius Furuholmen.
Noen minner fra Varteig under
krigen 1939 - 1945.
Minner. Ole Kullerud.
Det første orienteringsløpet i
Varteig.
Veiene i Varteig siden 1850.

INGA 1994 :

Varteig El.verk
Avisnotis. Eiendommelig ulykke.

Nipa, en gårdshistorie.
Kart
Hasle gård.
Hasleødegårdene.
Avisnotis. Uheldig Varteigleismann.
Ise Frørenseri.
Sofie Sælid.

INGA 1995 :

Han falt ved Fossumbrua.
Fra fred til krig.
Bauta over INGA kongsmor.
Ludvig Riise, vikarprest i
Varteig.
Boplasser vest for Bergby og
Brusevold.
Sulusnes, gnr. 2, bnr. 1 - 2 og 3.
Varteig Bygdekvinneklubb 60 år.
60 år siden Varteig fotballklubb
ble stiftet.
Synål, sykkel og leddgikt. Om
Elna Olsen f. Lunde.
Kingsrød gård, gnr. 53, bnr. 1.
Noen glimt fra AT-leiren i
Varteig.

Kjør til Ise og handle uten stress!

BELSBY'S MATSENTER

Alt i dagligvarer. Med nye knalltilbud hver uke. Egen ferskvareavdeling.

ISE KRO MOVI'S HÅRSTUDIO
POSTKONTOR SKJEBERG BAKERI

God parkering

HAR DU MUS OG ROTTE PROBLEMER? GNAGER SIRENE

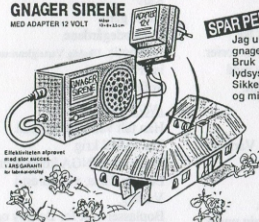
MED ADAPTER 12 VOLT

10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24

SPAR PENGE

Jag uønskede
gnagere langt vekk.
Bruk høifrekvens
lydsystem.
Sikkert - hygiejnisk
og miljøvennlig.

Effektiviteten alprøvet
med stor succes.
1 ÅRS GARANTI
for laboratorieprøvet

PS: Har kun
effekt på dyr av
gnaverfamilien.

KONTAKT:

IMPORTØR
LANDBRUK
RER • SVEIS • SALG • IMPORT

Inneh.: ANDREAS BERGERUD

TLF. 69131460

Skogly Hovleri

Innh.: Terje Holene

1735 Varteig

Telefon 69 13 13 43

• GODE PRISER
PÅ LISTVERK

• STORE RABATTER
PÅ MATERIALER

Åpningstider: H 07.00-15.00 alle dager

Lørdag stengt i sommerhalvåret

Tilsvakt H 08.00-8.30 - 15.00-17.00

Ring gjerne for avtale om avhenting på kvelden,
de fire første dagene i uken.

Jeg kan være ute med materialer om dagen, så
det er sikrest å ringe meg først.

LISTVERK • VALG TRELAST • PROFILERTE SPESIALOPPLAG • UTSLIPSER TIL RESTAURERING AV ELDERE HUS

L.Evensen efft. a/s

Kåper og jakker i pels - lammemokka
og nappaskinn - dame- og herremodeller.

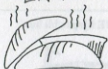
Lærvarer - plastyer - reiseartikler
pelskinn - gummifottøy - regntøy

Pellygt. 71, 1706 Sarpsborg

TABBURS TUA

...stedet for krydder
og grønt, hjemmebakt
og poet...

Nybakkt grovbrød og krydderloff
fra bakerovn, hver lørdag

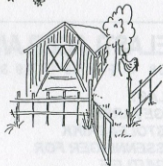
Krydderurter..., oljer, eddiker
etter egne oppskrifter

Hjemmelagde geléer og andre
spennende produkter

Brukskunst, håndverk
og gaver

VELKOMMEN

EU GLOMRUD & BJØRG WINGVOLD
SPYDEVOLD
1730 146

TEL: 69-132288

Perol A/S
Hasle Hageby 21
1734 Hafslundsøy

OLAF HANSEN

Telefon 69 13 12 67
Mobiltlf. 94 10 90 96
Pers.søk. 96 75 45 16

HISTORIEN gjentar seg, VARTINGENE kjøper bil hos

Brennes Auto a.s

Klokkergårdveien 9, 1711 Sarpsborg
Tlf. 69 14 61 11

Øya Bensin og Service

KIOSK OG REKVISITA
Norbyvn. 116, 1734 Hafslundsøy
Telefon 69 14 92 35

HAFLSLUNDSØY TRELASTLAGER A/S

Tlf 69 14 92 98/69 14 98 08 • Fax 69 14 99 39

- TRELAST
- BYGGEVARER
- TAKSTOLFABRIKK
- PRESSENINGER FOR SALG/UTLEIE

Freddy Mathisen

GRAVING-TRANSPORT-SPRENGING

TLF. 69 13 14 92

MOB. 94 15 50 84

P.SØK. 96 65 16 05

94 30 38 10

SARPSBORG

**DIN TOTALLEVERANDØR AV
BYGGEVARET I ØSTFOLD**

- ★ Betong / Impregneringsmiddel
- ★ Byggevarer
- ★ Dører / Vinduer
- ★ Farger / Laker / Malerier
- ★ Bygghjelpstiltak

KVALITET - RIKTIG PRIS - RASKTILGJENGELIGHET

Tlf. 69 13 23 00 Fax 69 13 23 08

Reisevaluta på posten!

American Express Reisesjekker,
VISA reisesjekker, Postsjekker og kontanter.
Spør på Posten.

posten